ALUMINIJ

Glasilo delovnega kolektiva tovarne glinice in aluminija »Boris Kidrič« Kidričevo

IZDAJA DELAVSKI SVET TOVARNE GLINICE IN ALUMINIJA »BORIS KIDRIČ« KIDRIČEVO

UREDNIŠKI ODBOR

Franc Meško — predsednik, Stane Tonejc, dipl. inž. — odgovorni urednik, Filip Dolinar, Stojan Kerbler, dipl inž., Rozika Klančnik, Franc Klemenčič, Anton Kokol, Anton Kozoderc, Franc Lah, Ivo Tušek, Franc Vrlič.

Tisk ČP Mariborski tisk Maribor

Rokopisov in slik ne vračamo

ŠT. 3 MAREC 1969 LETNIK VII.

ZDRAVSTVENI PREGLEDI KOT ZAŠČITA DELAVCEV

Eden največjih in najtežjih problemov preventivne medicine je v samem odkrivanju obolenj in poškodb.

Danes se je vloga preventivne medicine spremenila tako da posveti največje pozornosti zdravniškim pregledom z namenom, da se zaščiti splošno zdravstveno stanje delavca. Glede na takšen status preventivne medicine, katere ena veja je tudi medicina dela, se dogaja veliko število zdravstvenih pregledov zdravih delavcev. V tem smislu tudi zakonski predpisi predpisujejo preglede delavcev pred zaposlitvijo, nato preglede poklicno ogroženih delavcev, preglede mladine in žena, ki delajo na nevarnih delovnih mestih in na koncu še preglede posameznih skupin delavcev oziroma celega kolektiva s ciljem — ugotoviti zdravstveno stanje in posledice okvar na organih.

PREGLED DELAVCEV PRED NASTOPOM SLUŽBE

Z zakonom je predpisano, da mora pred nastopom službe delavec biti zdravstveno pregledan zato, da bi ugotovili njegovo splošno delovno sposobnost oziroma telesno kondicijo, nakar bi določili njegovo poklicno sposobnost za delo, ki bi ga naj opravljal. Na drugi strani zdravstveni pregled tudi odkriva npr. bolezensko stanje in daje napotke za zdravljenje in podobno, kakor tudi daje strokovni izkaz in mnenje o njegovi grobi sposobnosti, npr. delavec je sposoben za to in to vrsto dela. Razumljivo pa je, da neki zdravnik, ki ne pozna delovna mesta, ne more dati za to delovno mesto popolni izkaz in zato se bo posluževal starega načina ocenjevanja, kot npr., delavec je sposoben za lažje, srednje ali težje delo.

PREGLED DELAVCA, KI ZASEDA POKLICNO OGROŽENO DELOVNO MESTO

Prav tako je z zakonom določeno, da morajo biti v določenih časovnih razdobjih delavci, ki delajo ob prisotnosti škodljivih tvarin, pregledani. Tako so zraven splošnega pregleda podvrženi tudi tistim specifičnim pregledom, ki omogočajo odkrivanje specifične zastrupitve, spremembe, obolenja ipd. Seveda so ti pregledi bolj zamotani in zahtevajo tudi več časa, kot npr., veliko je število strupenih snovi, ki kvarno delujejo na kožo, zaradi česar se mora pri specialističnih pregledih podvreči pregledu kože itd.

SISTEMATSKI PREGLEDI DELAVCEV

Ti pregledi temeljijo na tem, da se pregleda cele skupine delavcev v določenih časovnih presledkih. Delno je že tako v zakonu določeno, v katerih obdobjih je treba posamezne skupine pregledati (glej poglavje »zdravstveni periodični pregledi« našega internega pravilnika o varstvu pri delu). Cilj teh pregledov je, da dobimo globalno sliko o zdravstvenem stanju delavcev in da se v primeru okvar podvrže ta obrat sanaciji delovnega okolja, nakar sledijo zaščitni ukrepi pri nastajanju raznih skupin obolenj. Vsekakor pa je tukaj obratni zdravnik tisti, ki sprejme od specialističnih ambulant rezultate pregledov, na osnovi katerih daje osebam in organom delovne organizacije signale in v nekaterih primerih predloge za odpravo pomanjkljivosti, ki zdravstveno ogrožajo določene skupine delavcev.

Zraven teh obstajajo še profilni pregledi delavcev (pregledi vida, sluha, ortopedski pregledi stopala in podobno), kakor tudi pregledi posebnih skupin delavcev. to so skupine, ki so z zakonom posebno zaščitene, npr. mladoletniki, žene, stari delavci itd. Pri zdravstveni zaščiti delavcev se poleg ostalih zdravstvenih pregledov ne sme pozabiti še na tehnično zaščito delovnega mesta oziroma delovnega okolja, kar vsekakor zelo pozitivno vpliva na zdravje. Razumljivo pa je, da to velja le za delavca, ki ima na takem delovnem mestu zraven drugih vse svoje fizične in psihične pogoje za opravljanje svojega dela.

-K

Okrogla stavba, prevlečena z aluminijem

V ameriški zvezni državi Virginiji se centralni zavarovalni zavod mesta Richmond ponaša z originalno, cilindrično stavbo. Dvonadstropna stavba počiva na nosilnih stebrih in ima prevleko iz aluminija. Kljub brezštevilnim namenom, za katere se aluminij uporablja, je v tej izvedbi vendar nekaj novega. 2,75 metra visok obloženi pas sestavljajo eloksirane aluminijaste plošče z nepravilno strukturo, ki daje zgradbi poseben efekt. Zgradba daje videz, kot bi bila v staniol papirju, saj je obloga v resnici zelo tanka aluminijasta folija. Z nepravilnim gubanjem nastaja zanimiva struktura, hkrati pa trdnejša obloga, ki je pribita na dva lesena obroča vsakega od teh kolobarjev oziroma etaž. Zasteklitev je med dvema pasovoma nekoliko pomaknjena v notranjost.

Družbeno politične organizacije pred odgovornimi nalogami!

V mesecu februarju je bilo delo družbeno-političnih organizacij zelo pestro in živahno, kar predvsem velja za SZDL, saj je le-ta imela največ dela okrog kandidacijskih konferenc

Tako je najprej bila v Ptuju razširjena seja občinske konference SZDL Ptuj, na kateri je bilo največ govora o resnih predpripravah na skupščinske volitve, za katerih potek in izvedbo nosi največjo politično odgovornost prav socialistična zveza.

Vsi prisotni so bili na omenjeni seji seznanjeni tudi s programom občinske skupščine za naslednje obdobje, prav tako pa se je razvila precejšnja razprava o tem programu, za katerega so nekateri sodili, da je v redu, medtem ko so zopet drugi bili nasprotnega mnenja, češ da je premalo konkreten, ker nikjer ni dovolj jasno navedeno tudi to, kdo naj za kaj odgovarja in nosi politično odgovornost.

Seveda je bilo postavljenih tudi mnogo vprašanj v zvezi s programom na katere so v glavnem skoraj vsi dobili odgovore, ki pa prav tako niso zadovoljili vseh. V nadaljevanju konference so obravnavali tudi volilni program SZDL in ga tudi sprejeli, prav tako pa sta bila po krajši razpravi sprejeta občinski in pa medobčinski volilni pravilnik, ob koncu omenjene konference pa so bila sprejeta še nekatera dopolnila pravil občinske organizacije SZDL, med katerimi je prav gotovo bila najpomembnejša tista, ki govori o podaljšanju mandatne dobe vseh krajevnih organizacij SZDL na terenu, čeprav so nekateri bili tudi proti.

Glavni namen podaljšanja te mandatne dobe za eno leto pa je bil nujen predvsem zato, ker bi se nova vodstva krajevnih organizacij formirala prav v času, ko je največ dela okrog priprav za skupščinske volitve, in zato, ker bi se pravzaprav v bodoče vodstva KO SZDL na terenu menjavala prav v času, ko bi bile vsake štiri leta skupščinske volitve, kar pa bi seveda zelo negativno vplivalo na uspešno delo priprav.

Take predpriprave na skupščinske volitve pa so v polnem teku tudi v našem naselju Kidričevo, kjer je bila v prvi polovici minulega meseca najprej delovna konferenca krajevne organizacije SZDL Kidričevo, takoj nato pa tudi kandidacijska konferenca, na kateri so bili predlagani in nato tudi izvoljeni možni kandidati za zbor občinske skupščine ter evidentirani možni kandidati za republiške poslance. Izvedena je bila tudi delovna konferenca te organizacije. Zato je bilo na tej konferenci kooptiranih v novi odbor devet novih članov, od katerih pričakuje novi odbor mnogo večjo aktivnost v odgovornem političnem delu v teh predpripravah.

Na kandidacijski konferenci, ki je bila isti dan, je bilo precej govora o možnih kandidatih za odbornike za občinsko skupščino. Predlagani so bili tovariš Ivo Težak, ravnatelj šole v Kidričevem, tovariš Maks Jabločnik, električar v TGA in znan politični delavec tovariš Franc Krajnc, predsednik krajevne skupnosti Kidričevo, ki ima mnogo zaslug, da se je v naselju marsikaj uredilo. Na glasovanju je tov. Ivo Težak dobil toliko glasov, kolikor je bilo prisotnih na tej kandidacijski konferenci, kar pomeni, da ga kot ravnatelja šole in dosedanjega odbornika zelo dobro poznajo stanovalci v Kidričevem, čeprav nista dosti zaostajala ostala dva kandidata. Medtem so tudi že podpisali kandidaturo tov. Ivo Težak in

(Nadaljevanje na 2. strani)

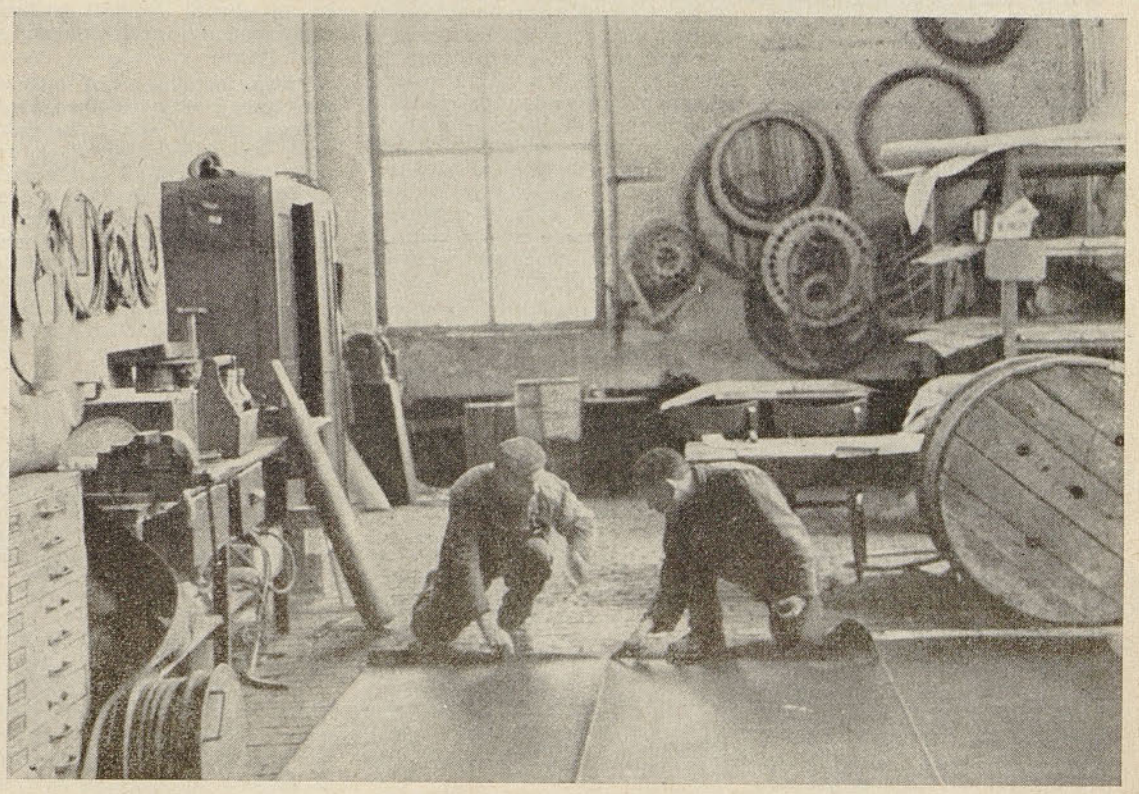

Delavnica za izdelavo tesnil

SINDIKAT: KONKRETNEJE

Čeprav je od občnega zbora tovarniškega odbora sindikata preteklo že skoraj mesec in pol je o njem potrebno spregovoriti le nekaj besed, da bi tudi člani našega kolektiva, ki niso bili prisotni, zvedeli o njem nekaj več.

Že uvodoma lahko povemo, da je bila sama udeležba skoraj odlična, kar je zares dokaz, da so delegati vzeli ta občni zbor za resnega. Ta bi naj pomenil sočasno prekretnico v nadaljnjem sindikalnem delu v naši delovni skupnosti. predvsem še potem, ko se je spremenila struktura naše sindikalne organizacije, o kateri bomo spregovorili pozneje.

V razpravi je sodelovalo lepo število članov kolektiva in prisotnih gostov. Občnega zbora so se namreč udeležili tudi predstavniki kolektivov Impol iz Slovenske Bistrice, tovarne dušika iz Ruš ter tovarne Varteks iz Varaždina. Prav tako sta prisostvovala občnemu zboru tudi predsednik republiškega odbora sindikata tov. Globačnik in predstavnik občinskega sindikalnega sveta tov. Čuček.

Čeprav so vsi delegati in gostje dobili obširno pripravljena poročila o delu naše sindikalne organizacije v mandatni dobi 1967/69, je najprej spregovoril predsednik TOS tov. Franc Emeršič, ki je poleg že znanih dogajanj dodal še nekatere, tako da je lahko bila poznejša razprava po poročilih mnogo konkretnejša.

Diskutanti so se vrstili ter se v svojih razpravah kritično in tudi samokritično lotevali problemov iz različnih področij, kar je seveda povsem v redu in prav, kajti to je tudi bil namen in cilj občnega zbora TOS.

Tako je bilo med drugim nekaj govora tudi o večjem vključevanju vodilnega kadra v sindikalno delo, ker prav od njih pričakujemo največ, saj so tudi oni, kot člani sindikalne organizacije dolžni s svojim delom pomagati k večjim uspehom osnovnih sindikalnih organizacij v DE, kjer bi moralo biti sindikalno delo najboljše, saj bi prav iz DE moralo prihajati do vse večjih pobud in predlogov za čim boljše delo.

Vse ugotovitve in analize so namreč pokazale, da je sindikalno delo potekalo mnogo boljše tam, kjer so vodstva imela večjo pomoč od strokovnega in vodilnega kadra v delovni enoti, kar je potem dokaz upravičenosti zahtev, da naj se vodilni strokovni delavci vključijo v sindikalno delo povsod. Precej je bilo izgovorjenega tudi na račun našega zdravstvenega sklada pri TOS, ki je mnogo pripomogel k temu, da se je precej naših bolanih članov kolektiva lahko zdravilo v raznih klimatskih zdraviliščih. Temu je sicer dana tudi vsa podpora in predlogi, da tak sklad ostane še naprej, vendar pa je bilo poudarjeno, da bo potrebno najti neko drugo obliko take pomoči, da ne bi prej ali slej postali zavod za socialno zavarovanje v svoji delovni organizaciji, kljub vsem prispevkom, ki jih moramo plačevati v sklad socialnega zavarovanja.

Nikakor se namreč ne moremo strinjati s tem, da nekdo z našim denarjem tako širokogrudno razpolaga in pošilja ljudi tja, kamor bi jih dejansko moral pošiljati zavod za socialno zavarovanje. Nekateri tovariši so se v razpravi precej zadržali tudi na vprašanju benifikacije delovnega staža za nekatera delovna mesta, kjer bi bilo potrebno prej poslati delavce v zasluženi pokoj, vendar je bilo pozneje, po odgovoru predstavnika republiškega odbora povsem jasno, da je to vprašanje res zelo delikatno in zahteva mnogo dela in konkretne dokumentacije. Sodimo, da je pri nas za nekatera delovna mesta moč najti dovolj konkretne dokumentacije, ki je verjetno ne bo mogel nihče zavrniti.

Seveda pa se je tega vprašanja potrebno lotiti čimbolj zavestno in odgovorno, kajti delo v nekaterih naših obratih je več kot naporno, težko in zdravju škodljivo. Precej je bilo izrečenih tudi besed o nekaterih notranjih problemih v naši proizvodnji. vendar do konkretnih stvari ni prišlo, ker so nekateri tovariši. ki so o tem razpravljali, bili preveč splošni in premalo konkretni, da bi lahko bilo na ta vprašanja tudi konkretneje odgovoriti.

Najbolj žalostno pa je vsekakor to, da nihče ni spregovoril niti besedice o usodi našega počitniškega doma v Crikvenici, o katerem je bilo v zadnjem času povedanih že mnogo besed. Da je mnogo takih dejstev, ki govorijo v prid temu, da bi trebalo veliko več spregovoriti o našem počitniškem domu, je pokazala tudi razprava na seji delavskega sveta, kjer je bilo tudi precej ostre razprave. Ne vem sicer, zakaj se ni nekdo na občnem zboru sindikata lotil tudi tega vprašanja, ki je za nas zelo pomembno, saj so dopusti in letni oddihi takorekoč že pred vrati. mi pa še vedno tavamo v neki temi, kako in kaj z našim domom oziroma s cenami, ki preveč odvračajo naše člane kolektiva od tega, da bi letovali v lastnem domu, ampak raje hodijo v druge domove, kjer je vsekakor bolje, ker je ceneje.

Vsekakor bo o tem problemu še potrebno spregovoriti, toda povsem konkretno in odločno, kajti vsako obhajanje tega problema nam vsekakor več škoduje kot koristi. Mi vsi seveda želimo, da bi stvari tekle tako, da bi služile čimbolj našemu neposrednemu proizvajalcu, ne pa tujcem!

Preveč bi bilo, če bi našteval vse, kar je bilo tu spregovorjenega, ker so nekaj tega prenesli na članstvo prav gotovo tudi delegati, ki so si jih izvolili. In še par besedic o tem, kako izgleda nova organizacijska shema sindikata pri nas. Dosedanji tovarniški odbor sindikata TGA, se je spremenil v osnovno organizacijo sindikata TGA »BORIS KIDRIČ« Kidričevo, vse dosedanje sindikalne podružnice pa v osnovne organizacije sindikata v DE. Najvišji organ osnovne organizacije sindikata TGA je konferenca, nato pa tovarniški zbor, ki ga izvoli konferenca. Ta ima predsedstvo ter nato še stalne in občasne komisije. Toliko o tem, kaj več o konkretnem delu našega sindikata pa drugič.

M. F.

(Nadaljevanje s 1. strani)

Maks Jabločnik ter tov. Franček Krajnc.

Čeprav je bila kandidacijska konferenca izvedena po vseh predpisih in zakonskih določilih, pa moramo kljub vsemu povedati, da bi udeležba na takih konferencah morala biti mnogo večja, saj so odločali o tem, kdo naj zastopa naš kraj kot občinski odbornik, kar pa mnogi ne jemljejo preveč resno in odgovorno, medtem ko pozneje kaj radi dajejo pikre pripombe na delo le-teh. Seveda so pred nami še zbori volilcev (oziroma bodo v tem času verjetno že opravljeni) in bo na njih še mnogo razprav.

Seveda pa nas vse skupaj čaka najbolj odgovorna naloga prav na dan 13. aprila — to je dan. ko bomo volili naše odbornike in poslance, medtem ko bodo v delovnih organizacijah volili svoje predstavnike v zbore delovnih skupnosti občinske skupščine že 9. aprila. **Mislim, da ni prav nič potrebno poudarjati, kakšne so naše naloge, kajti vsak član naše delovne skupnosti je tudi sočasno član naše najmasovnejše politične organizacije SZDL in kot tak tudi mora vedeti za svojo vlogo in državljansko dolžnost ob skupščinskih volitvah.**

Krajevne organizacije SZDL na terenu so do sedaj že mnogo napravile na tem področju, prav tako pa tudi sindikati v delovnih organizacijah, vendar vse delo ne bo plodno in tako uspešno, kot bi moralo biti, če ne bodo pri teh predpripravah in na samih volitvah sodelovali prav vsi proizvajalci oziroma vsi naši prebivalci, predvsem pa tudi društva in organizacije, ki prav tako nosijo vso odgovornost za to, da bodo predpriprave zares opravljene v določenem času in kar je še predvsem važno — uspešno, to pa prav tako velja tudi za samo izvedbo samih volitev. Vsem je prav dobro znano da bomo v bodoče imeli volitve v vse skupščinske in občinske organe vsaka štiri leta, kar je tudi velika pridobitev, saj smo doslej le-te opravljali vsaki dve leti, ko smo volili vedno po polovico novih poslancev in odbornikov.

Tak rok pa nam bo prav tako dovolil mnogo več časa za vse priprave, ki pa ne bodo veljale samo pripravam na skupščinske volitve, ampak tudi pripravam za volitve novih članov našega kolektiva v samoupravne organe, ki imajo prav tako velike in odgovorne naloge v svojem kolektivu, ki se bori za svojo vedno večjo proizvodnjo in poslovni uspeh.

S tem sestavkom tudi zaključujemo razpravo o pripravah na naše skupščinske volitve, kajti sodimo, da smo tako tudi mi s tem doprinesli svoj delež v obveščanju članstva o novem volilnem sistemu pri nas.

Meško France

Janko Prejac pri analizi železa v boksitu

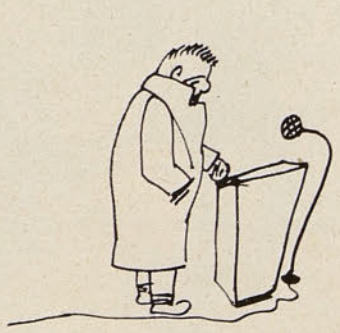

Občni zbor sindikalne podružnice pri + 15 stopinj C

Odslej na vsako vprašanje odgovor

Lansko in letošnje leto je bilo na raznih sestankih pa tudi v »ALUMINIJU«, zastavljenih mnogo vprašanj, ki pa so ostala brez odgovorov. Posebno živahno je bilo na letni konferenci sindikata: prisotni so vprašali marsikaj, vendar so njihova vprašanja naletela na gluha ušesa. Tako smo upravičeno menili, da bo tudi tokrat ostalo vse le pri besedah. No, pa smo se krepko ušteli.

Nedavno je namreč prišlo na naša ušesa tole sporočilo: vsa vprašanja, ki so jih med letom upravljavci naslovili na ta ali oni naslov, so bila vestno zapisana, preučena in sedaj so znani že tudi odgovori.

1. 4. 1969 bo v dvorani delavskega sveta masovni sestanek, na katerem bodo prizadeti odgovarjali na vprašanja, za katera smo menili, da so že pozabljena. Vsi odgovorni so se stavljeni tako, da jih bo lahko razumel vsak zaposleni. Sestavljavci odgovorov so posebej pazili na jedrnatost. neposrednost, nedvoumnost, izogibali so se nepotrebnih tujk, skratka: vsi, ki so karkoli vprašali bodo res stoodstotno zadovoljni!

To bo prvi in zadnji tak sestanek. Odslej bo namreč vsak, ki bo zastavil kako vprašanje, dobil nanj odgovor takoj. Ne bo več izjem in izmikanja, kajti kako naj uspešno upravljamo, ko pa smo se doslej tolikokrat držali svetopisemskega reka: »Levica ne ve, kaj dela desnica.«

Število dni dopusta po želji

Slišali smo (iz zanesljivih virov), da se bodo naša določila o letnih dopustih že v kratkem precej spremenila. Glavna novost teh sprememb je vsekakor ta. da bo odslej vsak proizvajalec dobil toliko dopusta, kolikor ga bo potreboval (vendar ne več kot 60 dni). Vsak zaposleni mora torej svoje potrebe po dopustu prijaviti v kadrovski službi, zraven pa mora tudi navesti, zakaj bo dopust potreboval. Zadevne prijave sprejemajo v kadrovskem od 1. 4. 1969 naprej.

Dopisujte v ALUMINIJ

SKRB ZA STARA LETA

Vsaka urejena družba skrbi za svoje člane — državljane od rojstva do smrti. Koliko bolj je družbeni sistem napreden, toliko boljšo ima zdravstveno in socialno zakonodajo

Mnogi izmed nas se še dobro spominjajo predvojnih časov, ko delavci — proizvajalci niso imeli pravice do dopusta, pokojnine, otroških doklad in podobno (razen nekaj izjem). Take pravice so imeli v glavnem le državni uslužbenci. Z našo revolucijo smo prav na tem področju ogromno pridobili v primerjavi s tem, kar smo imeli. Vsak zaposleni je danes preskrbljen tudi za svoja stara leta, saj si z delom pridobiva tudi pravico do pokojnine, ne glede na to, kdo je njegov delodajalec ali kakšno je njegovo delovno mesto.

Skrb za človeka, za vsakega človeka, je ena osnovnih skrbi vsake napredne in urejene družbe. Vedno več je držav, ki zagotavljajo s svojimi zakoni minimalno starostno pokojnino vsakomur, ne glede na njegovo dejavnost v mlajših aktivnih letih. V Švici dobi vsakdo po dopolnjenem 60. letu starosti pokojnino. Na Švedskem je ta meja pomaknjena do 68. leta. Družba na ta način nima skrbi z ostarelimi ljudmi, ki niso bili v službenem razmerju (kmečki prebivalci in podobno). Tudi Japonci so uvedli minimalno starostno pokojnino za vse starejše od 60 let.

Koliko manj tragedij bo med našimi ljudmi na podeželju, ko bo tak sistem v polni veljavi tudi pri nas.

Na Japonskem so nekatera podjetja uvedla pokojninsko odpravnino in je bila pred uvedbo državne starostne pokojnine edina gmotna pomoč ostarelim. Zaradi koristnosti so jo obdržali tudi v bodoče. Kako se taka odpravnina določa?

Odpravnina je lahko izplačana le ob nastopu pokoja. Je enkratno izplačilo, ki je odvisno od delavčevega osebnega dohodka zadnjih let ali poprečja vse delovne dobe in časa zaposlitve v podjetju, ki ima odpravnino uvedeno. Za delavca, ki je 30 let delal pri istem podjetju, doseže ta znesek 30 ali celo več mesečnih plač. Približno za vsako leto zaposlitve po eno plačo. Na ta način so si japonski delavci urejali gmotno stanje za starost, preden je bila z zakonom urejena pokojnina. Danes dobi delavec eno in drugo.

Verjetno bi kaj podobnega bilo koristno uvesti tudi pri nas. Mar bi ne bilo prijetno in vzpodbudno za vsakega upokojenca, če bi vedel, da bo poleg pokojnine (ki je vedno manjša, kot so redni osebni dohodki) prejel na pot še nekaj. Pobudo za tako pomoč bi moral dati in izvesti sindikat. Pri nas imamo že BVP, pa bi še uvedli to koristno dejavnost. Treba je le pobude in dvomim, da bi kateri od članov kolektiva bil proti taki zamisli. Denar za te namene bi prispevali člani sami v obliki mesečnega prispevka (nizek odstotek, da ne bi občutno bremenilo družinskega proračuna), podjetje bi iz sklada skupne porabe lahko vsako leto odstopilo nekaj denarja v obliki dotacije, kot jih sedaj daje raznim društvom in ustanovam. Bila bi pač ena dotacija več. Višina bi bila odvisna od uspešnosti poslovanja v preteklem letu.

Sindikalnim odborom in pododborom zelo radi očitamo, da ne narede dovolj za delovnega človeka. Nakazana snov bi bila zelo hvaležna akcija in TOS bi z lahkoto dobil sodelavce, ki bi bili pripravljeni sodelovati v njej. Taka stvar ni nikoli pre-

pozna, tudi za tistega, ki bo šel v pokoj že v tem letu, ima nekaj koristi. Dosti ne bi dobil, ker ni dosti vložil, a dobil pa bi, in to je važno.

Na stara leta mislimo, dokler smo mladi! -čk-

Menjava ventila v separaciji

ZAKAJ SO NOČNE IZMENE NAPORNEJŠE OD DNEVNIH?

Znano je, da je nočno delo od dnevnega napornejše. Prav zaradi tega je tudi proizvodnja v nočnih izmenah (razen morda v popolnoma mehaniziranih postopkih) običajno nižja od dnevnih izmen

Vzroki za to so predvsem biološkega porekla, nekateri pa pravijo iz fizikalne karakteristike nočnega dela. Tako je npr. umetna razsvetljava v večini primerov nezadovoljiva, zaradi česar nastajajo specifične utrujenosti oči, postopoma pa povzročajo splošno telesno utrujenost. Zraven tega je umetna razsvetljava večkrat tudi nepravilna tako, da povzroča nepotrebne sence itd. Prav tako je tudi barva umetne razsvetljave večkrat neprimerna in pravo nasprotje dnevni — naravni razsvetljavi.

Kljub temu pa so, kot je znano, glavni vzroki za povečane težave v nočnem delu biološkega izvora.

V nočnih izmenah so puls, krvni pritisk in telesna temperatura, v primerjavi z dnevnimi izmenami, nekoliko nižji. Prav tako je tudi delo prebavnih organov čez noč zmanjšano. Najbolj pa se te spremembe pokažejo v nočnih urah krize — med 24. in 2. uro zjutraj. V tem času kvaliteta in količina dela padeta, število nesreč pa raste. K tem naštetim činiteljem lahko dodamo še dnevni počitek in mir čez dan po delu nočne izmene. Dokazano je, da bi po nočnem delu povprečno človek potreboval 7 do 8 ur spanja. Nočno delo se je pokazalo tudi kot neprimerno za ljudi z nekaterimi specifičnimi obolenji (nevroze, srčne napake, kronična vnetja sluznic dihal, astmatični nočni napadi, kronična vnetja ledvic, čir na želodcu, tuberkuloze, sladkorna bolezen itd).

Nočno delo tudi ni priporočljivo za žene in mladoletnike. Pri njih se v primerih, če ni posebnih varstvenih ukrepov, kaj hitro pokažejo biološke in fizikalne okvare organizma.

Nočno delo lahko postane neškodljivo za človeški organizem tedaj, ko k temu delu pristopimo postopoma in s predpostavko, da je zagotovljen redno popoln dnevni odmor in mir.

-K

Sesalnik za prah v službi medicine

Nič novega ni, da se opekline in številne razjede najbolje celijo, če niso pokrite z gazo in povoji. Takšno zdravljenje pa seveda zahteva popolno sterilnost v vsej okolici. To je sicer mogoče, vendar kajpak zelo drago. Ker pa so opekline in razjede pri pacientih, ki so po poškodbi še ostali živi, največkrat omejene samo na del telesa, je mogoče ubrati še drugo pot. Firma Bell je začela izdelovati sorazmerno preproste naprave, ki v bistvu neprekinjeno polnijo primerno plastično vrečo s tokom steriliziranega in primerno toplega zraka. To vrečo skoraj zrakotesno nadenejo na poškodovani ud, potem pa poženejo dotok sterilnega zraka. Vreča se napihne in se zato uda ne dotika, sterilni zrak pa onemogoča okužbe.

V desetih letih podvojena proizvodnja ladij

Po podatkih OZN se je v desetih letih skoraj podvojila graditev ladij po svetu. V obdobju 1958—1967 se je poprečna trimesečna proizvodnja povečala od 2,13 na 4,6 milijona ton. Najbolj se je povečala japonska proizvodnja ladij (od 517 tisoč na 2,1 milijona ton v treh mesecih), za njo pa se vrstijo norveške, španske, danske in poljske ladjedelnice. Manj se je povečala proizvodnja britanskih, ameriških in nizozemskih ladjedelnic.

*

Zaščita pralnih strojev

Novo zaščitno sredstvo — Sofrasil Baby — gospodinjam pomaga, da na cenen in učinkovit način zaščitijo pralne stroje in druge naprave, ki uporabljajo vodo, pred nabiranjem apnenca in korozije. Sofrasil Baby se montira v nekaj minutah na vodovodno pipo ali upogljivo cev, ki dovaja vodo v stroj. Priprava je visoka 220 mm, njen premer ima 70 mm. Ko teče voda skozi kristale posebnih silikatov, odlaga v ceveh in strojih zaščitni sloj, ki nevtralizira agresivno delovanje v vodi raztopljenih soli, kislin in plinov. Preprečuje tvorbo rje, apnenca in korozije znotraj cevi. Na ta način prištedimo precej elektrike. Kristali se izredno počasi tope in se praktično zelo počasi porabijo. Vsake tri mesece je potrebno kristale očistiti v mlačni vodi z detergentom ali kisom in kristale dopolniti do vrha. Obnavljanje kristalov je zelo poceni.

*

Kam z avtomobili?

Problem parkiranja je boleč za vsa evropska mesta. V Parizu so očitno težave največje. Parkirnih mest so tamkaj našteli 226.145, registriranih avtomobilov pa okoli 800.000. Letos nameravajo pariški mestni očetje kar 40 % mestnega proračuna porabiti za izboljšanje prometnih razmer. Na treh krajih gradijo podzemeljske parkirne prostore. Tako bodo dobili 5400 novih podzemeljskih parkirnih mest poleg 8000, ki jih že imajo. Poleg tega pripravljajo gradnjo še devetih podzemeljskih parkirišč.

Milan Began pri čiščenju ležaja

GOZDNI POŽARI!

Številni gozdni požari in škoda, ki vsako leto nastaja v naših krajih zaradi gozdnih požarov, predstavlja pomemben gospodarski problem, katerega se vse premalo zavedamo.

Vsak gozdni požar lahko povzroči težke posledice, zato je nujno, da našim gozdovom, zlasti v sušnih mesecih, posvetimo vso potrebno pozornost.

Med vzroki gozdnih požarov jih nastane največ, to je 67 %, zaradi malomarnosti, lahkomiselnosti in neprevidnosti izletnikov ter igre otrok. Iskre lokomotive povzročijo 15 %, strela pa 0,8 % požarov. V statistiki zasledimo, da je 17,2 % neugotovljenih vzrokov požarov. Prepričani pa smo lahko, da je tudi pri teh neugotovljenih vzrokih požara na prvem mestu krivda človeka.

Gozdni požari v naših krajih nastajajo zlasti v zgodnji spomladi. Ta nevarnost obstoja do meseca maja. V tem času nastane do 90 % vseh požarov. Seveda pa obstoja nevarnost gozdnih požarov tudi v daljših poletnih in jesenskih obdobjih.

Gozdne požare delimo v štiri vrste:

1. talni (nizki, prizemni) požar, pri tem gori le zemeljski pokrov, to je suho listje, mah, trava, suhljad, štori in humus na zemeljski površini,

2. drevesni (debelni), če gori posamezno drevo, navadno suho ali zadeto od strele,

3. vršni (visoki) požar, ko zajame plamen deblo, vejevje in krošnje dreves,

4. podzemni požar (podtalni) to je, če gorijo pod zemeljsko površino razni koreni, šota itd.

Pri nas je največ talnih gozdnih požarov. Vsak gozdni požar se začne prav s talnim požarom in se razvije v druge vrste gozdnih požarov. Zaradi tega moramo čim hitreje pogasiti talni gozdni požar. Talni gozdni požar napravi ogromno škodo na mladih drevesnih nasadih, zlasti v mladih igličastih gozdovih. Talni požar lahko hitro zajame velike gozdne površine. V starejših igličastih gozdovih se talni požar po nizkih drevesih in spodnjih suhih vejah hitro razširi v vrhove dreves in se spremeni v vršni požar.

Pri drevesnih požarih gorijo posamezna drevesa, ki so večinoma suha ali pa imajo votla debla. Taki požari so razmeroma redki in nastajajo zaradi strele ali kurjenja v votlih deblih. Ti požari, če niso pravočasno pogašeni, se v sušnem in vetrovnem vremenu razvijejo v vršne požare.

Vršni požari se pojavijo, če talni požar zajame veje mladih dreves, ki rastejo pri tleh ali če se po suhih vejah povzpne do krošenj dreves.

Vršni požar sodi med najnevarnejše gozdne požare, ker uničuje že velika drevesa in cele komplekse gozdov. Gašenje takih požarov je zelo težko in zamudno ter v vetrovnem vremenu predstavlja veliko nevarnost tudi za gasilce.

Podzemni požari se pojavljajo bolj redko in v splošnem niso tako nevarni. Pri tem požaru gori oziroma tli pod zemeljsko površino listje, korenine, humusna zemlja, ki nastane iz preperelih snovi. Taki požari se često pojavljajo na barjanskih tleh, ko pod zemljo gori šota. Tak požar traja po več dni, lahko pa tudi več tednov. Gašenje takega požara je zelo zamudno. Podzemni požar je težko opaziti in gasiti.

Po statističnih podatkih predstavljajo največjo nevarnost za gozdne požare borovi gozdovi, zlasti mladi borovi nasadi, nato smrekovi in macesnovi, manj pa jelovi gozdovi. V gozdovih listavcev prednjačijo hrastovi gozdovi.

Uspeh gasilske akcije je odvisen od več kriterijev, in sicer:

— od dobrega vodstva, ki je sposobno hitro pregledati situacijo in primerno ukrepati,

— od hitrega nastopa gasilcev in prebivalstva in hitrega začetka gašenja,

— od ustreznega gasilskega orodja, opreme in gasilskih sredstev,

— od pravilnega razporeda gasilcev na požarišču in pravilnega gašenja.

Gašenje gozdnih požarov je lahko posredno ali neposredno.

Neposredno gašenje je tedaj, če stopimo direktno v borbo z ognjem in gasimo z vejami, gasilskimi metlami, z zasipavanjem s peskom, zemljo ali vodo.

Pri posrednem gašenju pa odstranjujemo suhljad in travo s prekopavanjem ali oranjem tal, kopanjem jarkov ter z napravo zavarovalnih pasov in podiranjem dreves.

Po pogasitvi gozdnega požara moramo na požarišču nujno organizirati gasilsko stražo, dokler ne ugotovimo, da je vsaka možnost ponovnega požara odstranjena.

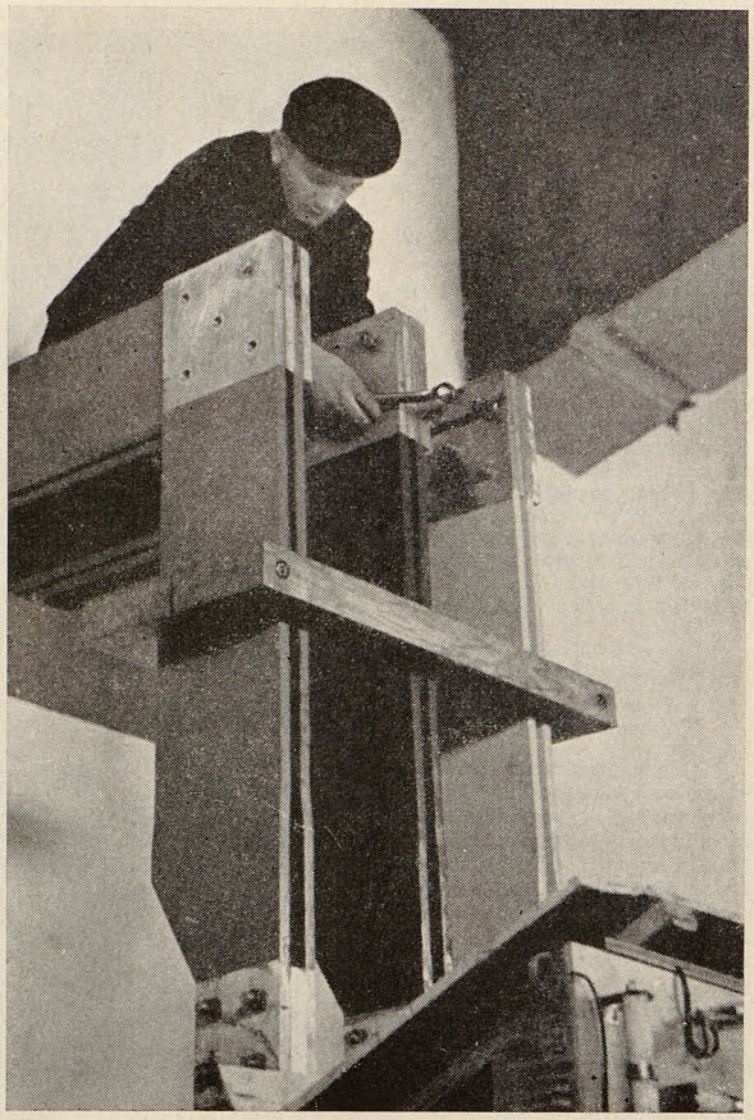

Demontaža vodnikov

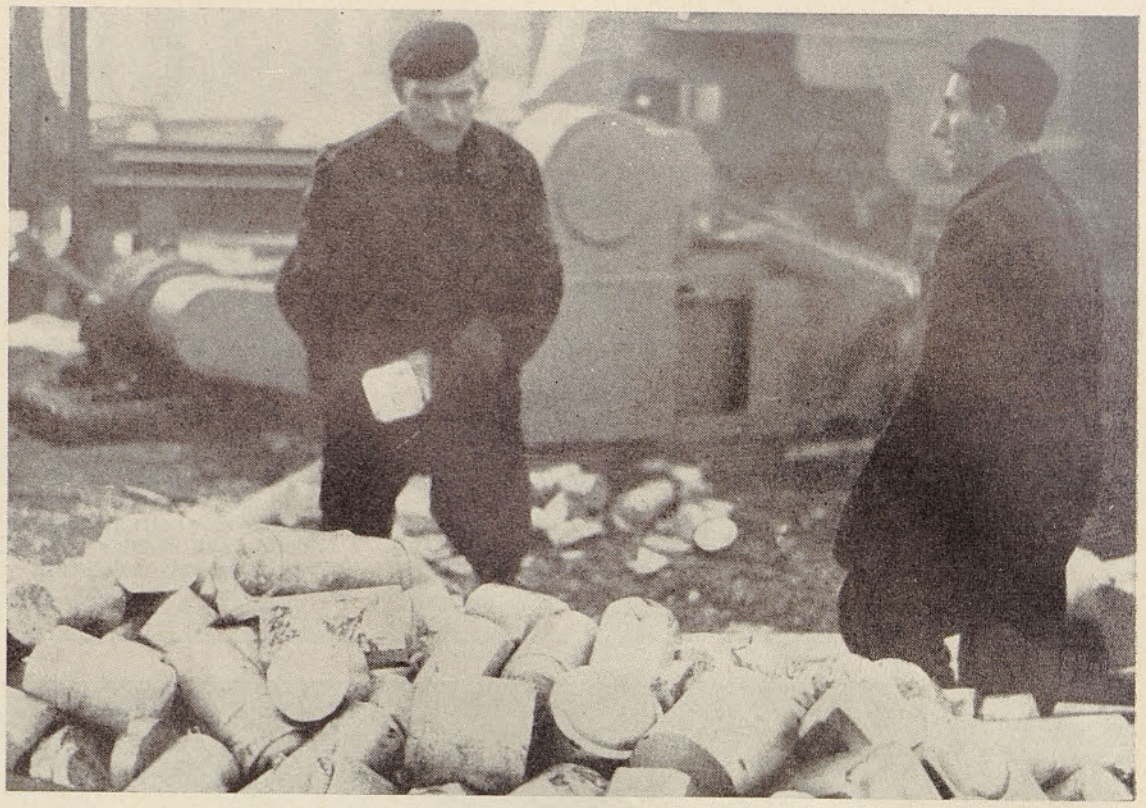

Iz livarne

SEDEM SMRTNIH GREHOV OGROŽA NAŠE ZDRAVJE

Vsak zdravnik bi moral pri svojem vsakdanjem delu dati prednost preventivni medicini. Zdravnik bi moral vsakemu pacientu svetovati, kako se naj izogne posameznim boleznim. In če bi pacienti upoštevali zdravnikove nasvete, bi bilo na svetu mnogo več zdravih ljudi, kot jih je sedaj.

To pa je za zdaj, na žalost, le pobožna želja vseh, ki se ukvarjajo z zdravstveno problematiko. Dandanašnji zdravniki imajo, žal, toliko dela z zdravljenjem že obolelih, da za preventivo skoraj da nimajo časa. Kljub temu so zdravniki sestavili »katalog grehov«, v katerem navajajo napake današnjega načina življenja.

1. **KAJENJE:** Zdravniki menijo, da je med najtežjimi grehi naše dobe — kajenje, zlasti pa kronično zastrupljanje s cigaretami. Profesor doktor Wynder iz New Yorka opozarja na posebno nevarnost: ogromno število mladih ljudi kadi, da bi s tem pokazali okolici svojo zrelost. Če hočemo, da ne bo ljudsko zdravje resno ogroženo, moramo ta pojav preprečiti — meni ugledni profesor. Misli, da bi to lahko dosegli, če bi se roditelji nekoliko bolj zavedali svoje odgovornosti.

Šef higiensko-farmakološkega inštituta v Ludwigshafnu dr. H. Oettel zastopa mišljenje, da je kajenje za okolico celo nevarnejše kot industrijsko onesnaženje zraka in vode. Strastni kadilci, ki širijo okoli sebe dim, v katerem je ogljikov monoksid, so nevarnejši za okolico kot avtomobilski plini. Pri tem so zlasti ogroženi nekadilci, ki so prisiljeni inhalirati nevarno izdihavanje in dim v svoji okolici. O nevarnosti kajenja govore tudi najnovejše raziskave. Rezultati teh raziskav potrjujejo, da stalno narašča število bolnikov, ki so zboleli za rakom na pljučih. Smrtnost kadilcev, zaradi raka na pljučih, je triindvajsetkrat pogostnejša kot smrtnost nekadilcev. Seveda je pri tem zelo pomembno, kdaj je pričel kdo kaditi in koliko cigaret na dan pokadi. Še najmanj so ogroženi kadilci cigar in pipe, ki dima ne vdihavajo. Rak na pljučih nastane zaradi katrana, ki je v dimu tobaka, medtem ko nikotin škoduje srcu, jetrom, krvnemu obtoku in drugim organom.

2. **ALKOHOLIZEM:** Največjo skrb v vseh deželah sveta povzroča zdravnikom alkoholizem, ta značilni pojav modernega življenja. Privatni docent dr. W. Mende s klinike za duševne bolezni vseučilišča v Tübingenu, meni, da je alkoholizem glavni »smrtni greh« današnjega človeštva. Po njegovih podatkih je samo v Zvezni republiki Nemčiji 350.000 alkoholikov. Od teh 30.000 žensk. To število pa še vedno narašča.

Zdravljenje alkoholikov ni niti najmanj lahko. Najvažnejši pogoj pri tem zdravljenju pa je zaupanje med pacientom in zdravnikom. Ničesar ne dosežemo, če delamo karkoli za pacientovim hrbtom. Njegova zavestna in trdna volja, da se hoče pozdraviti, je najtrdnejši porok za uspešnost zdravljenja.

Posledice rednega, pretiranega uživanja alkohola so: postopne spremembe karakterja, zmanjšanje inteligence, telesno propadanje, močna razširitev srca, v prvi vrsti pa poškodba jeter. Neki podatek pravi, da ima 75 odstotkov alkoholikov degenerirana jetra, deset odstotkov med njimi pa ima tudi cirozo (razpadanje) jeter.

3. **DEBELOST:** V večini industrijsko razvitih držav se bolj in bolj širi nevarna debelost prebivalstva. Strokovnjaki trdijo, da največje število ljudi umre zaradi nepravilne prehrane. To število je celo večje kot število umrlih za rakom. Zaradi preobilnega in nepravilnega hranjenja lahko nastane: sladkorna bolezen, zvišanje krvnega pritiska, nenadne možganske krvavitve, srčni infarkt in arterioskleroza.

Zdravniki vedo povedati dva nasprotna si pregovora: »Samomor z nožem in vilicami« in »Pravočasno vstajanje od mize.« Slednje je najboljša telovadba, pri tem pa je treba še dodati: dosti bolj zdravo je večkrat na dan jesti malo, kot trikrat na dan pojesti obilen obrok hrane.

4. **PREMALO GIBANJA:** Strokovnjaki za športno medicino dandanašnjega človeka ne cenijo preveč. Pravijo, da današnji ljudje menijo, da je bolezen enaka kot napaka v avtomobilu. Zdravnik je za nas »monter zdravja«, bolnišnica pa je delavnica za prenovitev. Glavna ocena današnjega človeka s te plati je: nerad vidi, če kdo od njega zahteva, da bi tudi sam kaj storil za svoje zdravje. Na drugi strani pa najnovejše raziskave kažejo, da nas telesne vaje, kot na primer gimnastika, plavanje, teki in drugo, lahko obvarujejo mnogih bolezni.

5. **LENOST DUHA:** Značilni znak lenosti duha je nesposobnost za organiziranje prostega časa. Pretirano delo brez počitka ali s prekratkim počitkom povečuje število srčnih infarktov in apopleksij (srčna in možganska kap). Nekateri zdravniki menijo, da je počitek lahko res učinkovit, če traja najmanj tri tedne.

(Nadaljevanje na 6. strani)

PREGLED DELA OE ŽELEZNIŠKI PROMET – TRANSPORT V LETU 1968

Ob koncu leta radi pregledamo, kaj in kako smo delali v preteklem letu. Da bi člani naše delovne skupnosti bili malo seznanjeni z delom naše OE, bom poskusil to kratko prikazati s številkami.

Najprej bi prikazal naš promet po mesecih. Tu so zajete vse prispele vagonske pošiljke, kakor odprema naloženih vagonov in odprema naših vagonov v rudnike ter interni promet, usluge, ki jih delamo različnim obratom. Takoj na začetku bi povedal, da manjših uslug, tako rekoč opravljenih mimogrede, ne evidentiramo, kakor tudi ne razpolagamo s podatki efektivnih ur, ki jih naredimo pri praznjenju vagonov s premogom, na odlagališču pepela in ogorkov, če moramo zaradi pomanjkanja prostora vsak vagon posebej prestaviti, pri porivanju vagonov, naloženih z boksitom na rudnih mlinih, ali če se elektro-vlačilec pokvari ali baterije izpraznijo, drugi pa še ni napolnjen, itd.

Promet po mesecih:

Januar	2.702 vagona
Februar	3.452 vagonov
Marec	4.161 vagonov
April	5.513 vagonov
Maj	5.709 vagonov
Junij	6.408 vagonov
Julij	4.589 vagonov
Avgust	5.525 vagonov
September	4.328 vagonov
Oktober	5.462 vagonov
November	4.439 vagonov
December	3.993 vagonov
Skupaj	56.281 vagonov

Zaradi lažjega pregleda rekapitulacije:

— boksita	10.648 vagonov
— premoga	10.830 vagonov
— petrol koksa	893 vagonov
— kalc. sode	636 vagonov
— katr. smole	445 vagonov
— gorilno olje	319 vagonov
— kriolit-alu. fluor	138 vagonov
— phalna masa	66 vagonov
— razno	466 vagonov
Skupaj	24.441 vagonov

Naloženo:

aluminij	840 vagonov
glinica	982 vagonov
alu. žlindra	77 vagonov
odpadno železo	32 vagonov
razno	39 vagonov
skupaj	1.970 vagonov

Interni promet:

— nabavno skladišče	6.667 vagonov
— prodajno skladišče	2.804 vagonov
— kotlarna	4.270 vagonov
— plinarna	3.158 vagonov
— glinica	3.266 vagonov
— anodna masa	337 vagonov
Skupaj	20.502 vagona

Dispozicija vagonov za rudnike in cistern za Lendavo 9.368.

Vse skupaj:	24.441 vagonov
	1.970 vagonov
	20.502 vagona
	9.368 vagonov
	56.281 vagonov

Obrazložitev, kaj je vračunano v interni promet:

Nabavno skladišče: iz vlakov, izločanje ročnih vagonov, naloženih z boksitom; to so vagoni, ki imajo zakovane čelne stranice in se ne dajo na rudnih mlinih na dvižnem mostu izprazniti, zato jih postavimo na posebej določeno mesto in praznimo z bagerjem in tirnim dvigalom demag. Teh vagonov je bilo 1392; razni zahtevani premiki in zamenjava vagonov med razkladanjem, prevoz boksita, razloženega iz ročnih vagonov na rudne mline, prevoz petrol koksa, razloženega na priročnem skladišču v skladišče boksita itd.

Prodajno skladišče: tariranje vagonov pred nakladanjem, premiki med nakladanjem in tehtanje naloženih vagonov.

Kotlarna: odvoz naloženih vagonov s pepelom na odlagališče, odvoz praznih vagonov nazaj v tovarno in premik med nakladanjem oziroma zamenjava vagonov.

Plinarna: odvoz naloženih vagonov z ogorki na odlagališče in nazaj v tovarno, zahtevani premiki in tehtanje mazuta, ki se dostavlja v glinico III (kalcinacija).

Glinica: dostava apnenca in povratnega boksita mešalnici, dostava cisterne na polnjenje mazuta in dostava polne nazaj h kalcinaciji.

Anodna masa: selitev mase iz bunkerjev v skladišče mase.

Dispozicija vagonov je prikazana zaradi tega, ker vlake za rudnike sestavljamo sami, kjer morajo biti po skupinah vagoni uvrščeni z ročnimi zavorami, za vsak vagon pa izpolnimo in oddamo tovorni list postaji Kidričevo.

Poleg tega že prikazanega dela, opravljamo vsa manjša popravila na lokomotivah, na vagonih internega prometa in vagonih javnega prometa, za kar pa nimamo na voljo posebne delovne sile.

O delu transporta ni potrebno posebej pisati. Število izpraznjenih in naloženih vagonov nam pove dovolj. Vemo pa, da poleg tega opravlja transport razna druga dela, kakor: razna prekladanja, ponovna nakladanja in razkladanja vagonov na priročnih skladiščih, nakladanja in razkladanja avtomobilov in še in še bi lahko naštevali. Za taka dela pa transport porabi več kot 40 % vseh delovnih ur.

Vsa ta dela, ki jih opravlja OE železniški promet — transport, so večinoma na prostem. Izpostavljena so torej vsem vremenskim neprijetnostim, mrazu, dežju, vročini. So tudi delovna mesta, kjer je mnogo prahu, jedke snovi, prepih itd. Niti ne moremo reči, da so to fizično lahka dela. Člani celotne DE promet se ravno zaradi tega počutimo zapostavljene, nekako manjvredne člane kolektiva, zaradi nepravilnega vrednotenja našega dela. Pri udeležbi osebnih dohodkov smo nekje na zadnjem klinu.

Za ilustracijo samo nekaj primerov:

Delovno mesto v glinici na rudnih mlinih — pogoji dela niso nič slabši, delo je fizično lažje od dela naših ljudi na rudnih mlinih, razlika v točkah precejšnja v korist delavcev glinice.

To ugotavljamo za delovno mesto glinice in transporta na sodi. V glinici je delovno mesto predelavca ocenjeno z veliko več točkami kot pri nas za vodjo OE. Za delovno mesto kurjač v kotlarni so pogoji dela lažji, v odgovornosti ne bo velike razlike, od delovnega mesta VKV strojevodja, v točkah presega strojevodjo. Delovno mesto KV šofer za prevoz mase v elektrolizi: pogoji dela so enaki elektrolizerjem, za svoje delo odgovarja sam, ima manj točk kot PK elektrolizer, isto velja za traktoriste, ki vozijo po elektrolizi in so oškodovani. Delovno mesto KV premikač: pogoji dela slabi, delo nevarno, odgovorno, v točkah pa ga presega PK delavec v glinici. In nazadnje skoraj neverjetno, da ima delovno mesto likarice v krojaški delavnici več točk kot pri nas delovno mesto transportnega delavca.

(Nadaljevanje na 8. strani)

OBISKAL SEM NEKDANJE KONCENTRACIJSKO TABORIŠČE DACHAU

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

V času težkih dni nisem mogel pomisliti, da se bom kdaj še srečal z nekdanjimi internranci v tako svečanem trenutku.

Ampak tudi tukaj niso izostale idejnopolitične demonstracije. Sicer te demonstracije niso bile zaželene, kajti ta proslava je bila žalnega in spominskega značaja. Tukaj se je ta dan pokazalo tovarištvo in prijateljstvo vseh napredno mislečih, svobode željnih enakopravnih ljudi, pa čeprav različnih narodov. Tukaj se je odražala ena misel in ena želja: nikoli ponižati človeka, nikoli razlikovati narodov po barvi, temveč po srcu.

V tistem trenutku sem imel občutek, da živim in sem na proslavi tudi s tistimi tovariši, ki so umrli v taborišču ali na prisilnem delu. Imel sem jih žive pred seboj — takšne, kakršni so bili — izmučenih trpečih obrazov. Mislim, da ne bo odveč, če jih tukaj navedem: Nikola Grgurevič, Ivan Lapočnik, Ivan Petek (Velika Nedelja), Jože Cafuta (Leskovec pri Ptuju), Stane Fijačko (Borl), Marsidovšek iz Slatke gore ter drugi nepoznani, vendar dragi tovariši, posebno Ivan Rosinek, ki je bil žrtev kanibalizma.

V mislih sem se bežno spomnil vseh hudih časov in apelov v mrzlih jutranjih urah.

Ta spomenik nam je vsem živim v opomin, a mrtvim v spomin.

Vse to nam dokazuje, da je bolje za svobodo umreti, kot pa trpeti nečloveške napore in ponižanja močnejšega nad slabšimi. V tem trenutku smo na tiho mislili vsi eno, in to je: Naj se nikoli več ne povrne nekaj takega, kar je bilo tako poniževalno v 20. stoletju razvoja človeške kulture.

Anton Fajfarič

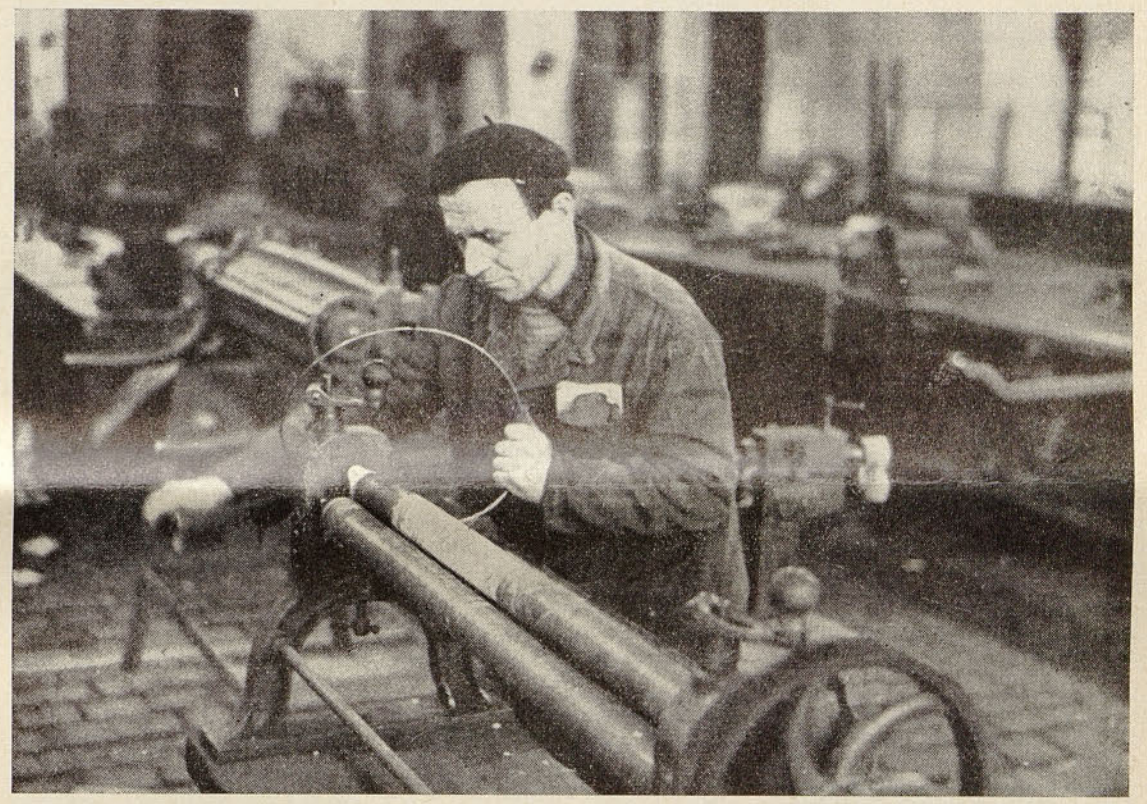

Anton Fajfarič pri ovijanju žice

ČRPALKE IZ PLASTIČNIH MAS

Ameriška firma Vauton AG, s centralo za Evropo v Švici, je dala na tržišče črpalke iz plastičnih mas. Uporabljivost črpalk je univerzalna, najbolj primerna pa vsekakor na področju kemijske industrije za transport zelo agresivnih tekočin. Pri teh centrifugalnih črpalkah tekočina ne pride v stik s kovinskimi deli črpalke. Pretok teh črpalk leži v meji med 40 do 1500 litrov v minuti. Maksimalna dvižna višina je 60 m, temperaturno področje pa od -100^0 C do $+250^0$ C. Pri teh črpalkah ne nastopi nagrizenje oziroma korozija osi in ležajev. Življenjska doba teh črpalk je mnogo daljša od dosedanjih.

SISTEM ZAVIRANJA PRI AVTOMOBILU NSU Ro-80

Zaradi pogostih poškodb hidravličnega sistema avtomobilskih zavor, pri čemer izgube tekočine v zaviralnem sistemu niso kontrolirane, je firma NSU uporabila na svojem avtomobilu Ro-80 dvokrožni sistem hidravličnega zaviranja. Pri tem sta sistema popolnoma neodvisna drug od drugega. V slučaju, da je en zavorni sistem poškodovan, se mora samo pedal za zaviranje malo močneje in globlje pritisniti in že se pritisk v zavorah normalizira. Zaradi večje sigurnosti je v vsakem rezervoarju za zavorno tekočino nameščen posebni električni kontakt, ki preko signalne žarnice pravočasno javlja vsako izgubo zavorne tekočine. Da ta kontakt ne bi korodiral, je z galvanskim postopkom pozlačen.

LIVARSKI STROJ »METALNE«

Mariborska »Metalna« je izdelala avtomatski univerzalni livarski stroj za izdelovanje kalupov za odlitke. Stroj povečuje produktivnost dela za 60 %, proizvodne stroške zmanjšuje za 40 % in izdela vedno enake odlitke. Praktični poskusi so pokazali, da se odpadek zmanjša za 25 %. Stroj je posebno primeren za proizvodnjo hidravličnih odlitkov, odlitkov za kanalizacijo, za vlivanje keramike in stekla itd. Stroj v enem letu izdela 9000 ton odlitkov, pri čemer en odlitek povprečno tehta 20 kilogramov. Pri tem sta pri stroju potrebna samo dva delavca v dveh izmenah, za pripravo livne mase pa je potrebno 18 ljudi. Ta avtomatski livarski stroj napravi v enem letu 3-krat več kot 200 zaposlenih v livarni, v kateri se odlitki vlivajo s pomočjo peščenih modelov. Za ta stroj se zanimajo kupci iz ZDA, Nemčije, Francije itd.

Največja turbogeneratorska enota

Britansko združenje AEI (Associated Electrical Industries) je podpisalo na osnovi naročila ameriške elektriške družbe Edison Company iz New Yorka pogodbo o zgraditvi in dobavi turbogeneratorske enote za moč 1100 MW, skupaj z vsemi pomožnimi napravami. Omenjeni generator bo doslej največji na svetu. Generator bodo vgradili v jedrsko elektrarno blizu New Yorka, ki bo začela obratovati leta 1973. Moč elektrarne nameravajo kasneje podvojiti z enako enoto. Turbogeneratorsko enoto sestavljajo parna turbina, generator (1100 MW, 1800 v/min), dvoje turbinskih črpalk za napajanje kotla, vodni separatorji, pregrevalniki ter merilnokontrolni instrumenti in naprave. Turbina ima dvotočni visokotlačni del ter dvoje dvotočnih nizkotlačnih delov. Nazivna moč generatorja bo 1400 MVA.

Novosti s področja dvotaktnih motorjev

2-TAKTNI MOTOR JE ZA MNOGE VSAKDANJOST. LETA POGANJA MOPEDE, MOTOCIKLE IN AVTOMOBILE, S KATERIMI SE VSAK DAN VOZIMO V SLUŽBO. ZATO BO MORDA NEKATERE ZANIMALO NEKAJ TEORIJE O DVOTAKTNIH MOTORJIH, GLEDE NA NOVOSTI ZADNJIH NEKAJ LET. NASLEDNJI SESTAVEK PA SE NASLANJA NA PREDPOSTAVKO, DA BRALCI POZNAJO PRINCIP DELOVANJA OBIČAJNEGA 2-TAKTNEGA MOTORJA.

Kot vemo, 2-taktni motor nima ventilov, ampak krmilni bat s svojim zgornjim in spodnjim robom za odpiranje in zapiranje vstopnih. prehodnih in izpušnih kanalov. Klasični 2-taktni motor ima zato simetrični krmilni diagram, kot je razvidno iz skice št. 1. Ko je motorna gred v točki 1, prične zgornji rob bata odpirati izpušni kanal, v točki dva prične odpirati pretočni kanal, v točki 3 se zapre pretočni kanal, v točki 4 pa še izpušni. Z ozirom na spodnjo mrtvo točko ležita točki 1 in 2 simetrično s točkama 4 in 3. Podobno je tudi z vstopnim kanalom, ki pa ga krmili spodnji rob bata: točki 5 in 6

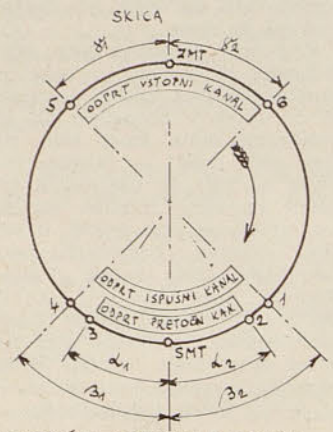

SIMETRIČNI KRMILNI DIAGRAM 2-TAKTNEGA MOTORJA

$\alpha_1 = \alpha_2 \quad \beta_1 = \beta_2 \quad \delta_1 = \delta_2$

ležilta simetrično z ozirom na zgornjo mrtvo točko.

Motor s simetričnim krmilnim diagramom pa ima naslednji dve slabi strani: ob polnitvi predkompresijskega prostora je le-ta predolgo odprt. zato polnitev ni najboljša, s tem pa tudi moč pade. Zaželeno bi bilo, da se točka 6 približa ZMT. Druga slaba stran je, da je izpušni kanal odprt ves čas, ko je odprt tudi pretočni kanal in še dalj časa, zato uhaja del mešanice v izpušni kanal in ostaja neizkoriščen. Zaradi tega se zmanjša moč motorja, specifična poraba goriva pa je večja.

Teoretične rešitve so bile prav gotovo poznane že kmalu po rojstvu 2-taktnega motorja. Praktično pa so omenjeni dve slabosti odpravili šele po dolgoletnem razvijanju 2-taktnega motorja, ob sočasnem napredku v tehnologiji materialov. Najprej so z »U« motorjem dosegli, da se je izpušni kanal zaprl pred pretočnim. Kot je razvidno iz skice 2, ima »U« motor dva bata. Pri vrtenju motorne gredi v levo (z ozirom na skico 2) in pri gibanju motorne gredi proti SMT, je desni bat nižji od levega. Zato desni bat prej odpre izpušni kanal kot levi bat odpre pretočnega. Ko pa motorna gred preide SMT in se prične gibati proti ZMT, zavzame desni bat višji položaj od levega in prej zapre izpušni kanal kot levi pretočnega. Zato je krmilni diagram »U« motorja nesimetričen v svojem spodnjem delu, kot to prikazuje skica št. 3. V tem je doseženo, da sveži plini v mnogo manjši meri izhajajo v izpušni kanal neizkoriščeni. Zato se moč motorja poveča, specifična potrošnja goriva pa je manjša.

SKICA 2.

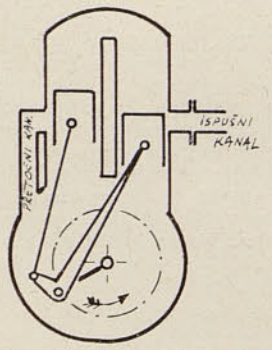

PRINCIPIELNA SKICA „U" MOTORJA

Zaradi dveh batov in nekoliko komplicirane motorne gredi, v primerjavi z običajno, je teža nihajočih delov »U« motorja večja v primerjavi s podobno velikim klasičnim motorjem. Zato ni moč dosegati visokih številk vrtljajev, s tem pa je tudi moč omejena. Zato »U« motor na področju športa ni perspektiven. Moč motorja namreč zavisi premo sorazmerno tudi od števila vrtljajev $N = p_e \cdot V \cdot n/450$; N pomeni moč

SKICA 3

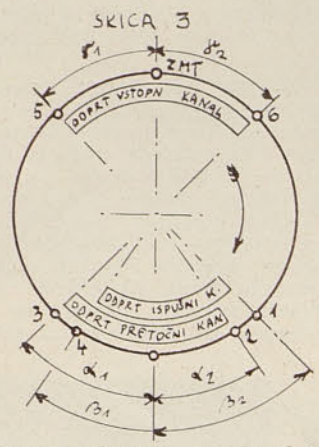

KRMILNI DIAGRAM „U" MOTORJA

α_1 ni enak α_2

β_1 ni enak β_2 $\quad \delta_1 = \delta_2$

v KM, p_e je srednji efektivni pritisk v kg/cm². V je delovna prostornina v cm³, n pa je število vrtljajev motorne gredi v minuti. Ko že omenjam, kako moč motorja zavisi od števila vrtljajev in da je število vrtljajev močno odvisno od nihajočih mas v motorju, naj še spomnim bralce na dosežke Tomosa na tem področju. Da bi torej lahko motor dosegal čim višje število vrtljajev, je potrebno nihajoče mase čimbolj zmanjšati. Tako je Tomos, ki na področju 50 ccm motorjev predstavlja eno od prvih štirih firm na svetu, razvil specialko, ki ima bat brez batnih obročkov. Na ta način se je teža bata močno zmanjšala. Dosegel je lahko precej višje število vrtljajev, s tem večjo moč in hitrost čez 150 km/h.

Pred nekako 3 leti so se pričeli pojavljati motorji, ki imajo zgornji del krmilnega diagrama nesimetričen, to pomeni, da imajo spremenjeno krmiljenje polnitve predkompresijskega prostora. Na kratko naj opišem proces polnjenja predkompresijskega prostora pri običajnem 2-taktnem motorju: ko se bat giblje od SMT proti ZMT, se prostor pod njim veča, zato nastaja tam podtlak. Ko bat nato s svojim spodnjim robom odpre vstopni kanal (to so točke 5 na krmilnih diagramih), priteče v ta prostor sveža mešanica goriva in zraka. Kot med točko 5 in ZMT znaša običajno okrog 60°. Polnitev je kmalu za ZMT končana. Lahko bi se torej pričela predkompresija, vendar je vstopni kanal še vedno odprt. Zato se vse do točke 6 predkompresija ne prične, mešanica pa ima celo možnost, da se vrne v vstopni kanal. Zaradi tega je polnitev slabša, moč motorja pa manjša, kot bi sicer lahko bila. Zato so vstopni kanal premestili iz spodnjega dela valja na ohišje motorne gredi, za odpiranje in zapiranje vstopnega kanala pa namestili na motorno gred ploščo, ki je pravočasno odprla in zaprla vstopni kanal (podobno kot drsnik pri parnem stroju). Takšne motorje so v tisku imenovali različno, največkrat so rekli. da je to motor z rotirajočim diskom, včasih pa tudi, da ima motor diskaste ventile. Krmilni diagram takšnega motorja je bil torej v svojem zgornjem delu nesimetričen, kot je to na skici št. 4.

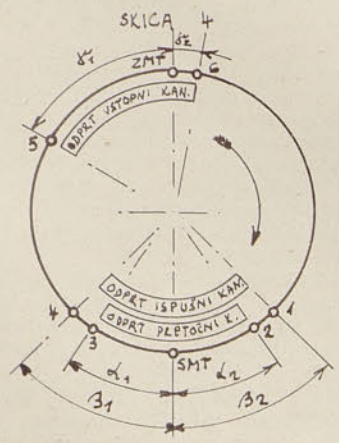

KRMILNI DIAGRAM 2-TAKTNEGA MOTORJA Z ROTIRAJOČIM DISKOM. KRMILNI DIAGRAM MOTORJA S SKICE 5 JE TEMU PODOBEN, LE TOČKA 6 SPREMINJA SVOJO LEGO V ODVISNOSTI OD ŠTEVILA VRTLJAJEV.

Pri Tomosovem »Automatiku« (le ta velja za kolo s pomožnim motorjem) lahko že na oko opazimo nenavadno lego vplinjača: vplinjač je pritrjen z zadnje strani ohišja motorne gredi. Pri njem pa se vstopni kanal ne krmili niti s spodnjim robom bata, niti z rotirajočim diskom, ampak z vzmetnim loputa-ventilom, kot je to razvidno iz skice št. 5. S tem je dosežena

SKICA 5

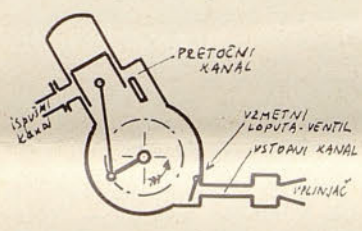

PRINCIPIELNA SKICA MOTORJA NA TOMOSOVEM „AVTOMATIKU"

skoraj idealna polnitev pri vsakem številu vrtljajev, kar ni primer pri rotirajočem disku. Seveda pa je tudi neprimerno ceneje izdelati takšen motor z vzmetno loputo kot pa onega z diskom. Oba nazadnje obravnavana motorja imata torej vplinjače nameščene na ohišju motorne gredi; na zunaj pa ju lahko razlikujemo: kadar gre za rotirajoči disk, je os vstopnega kanala vzporedna z motorno gredjo, sicer pa je pravokotna.

Novost je tudi na področju vplinjačev za pomožne motorje koles. Ker običajno takšna kolesa nimajo vzmetenja, so posebej na slabi cesti tresljaji veliki in običajni vplinjač s plavačem ne deluje dobro. Tako se sedaj takšni motorji opremljajo z vplinjači s prelivno cevko, katerih princip delovanja je naslednji: majhna membranska črpalka črpa gorivo iz rezervoarja v eno komoro vplinjača. Ta komora ima na primerni višini veliko prelivno odprtino, od katere vodi cevka nazaj v rezervoar. Tako je nivo goriva v tej komori stalno enak, ker vse odvišno gorivo, ki ga črpa črpalka, steče nazaj v rezervoar. Poleg tega, da daje tak vplinjač motorju primerno kvalitetno mešanico, je tudi zelo enostaven in siguren (ne more priti do zatikanja plavača, do zatikanja igle ali celo do potapljanja plavača, ker se je le ta predrl), ter omogoča ekonomično delovanje motorja. Tako 50 ccm motor s takšnim vplinjačem potroši pri hitrosti kolesa 30 km/h le 0,9 l/100 km.

Poskus pridobivanja aluminija iz $AlCl_3$

Pri iskanju novih postopkov za pridobivanje aluminija so firme Conzinc — Australija, Commonwealth Scientific in Industrial Research Organisation odkrile zanimiv postopek za pridobivanje aluminija.

Ker imam na voljo le kratek opis patenta, ni mogoče podati bolj natančnega opisa naprave. V tem članku opisujem ta postopek le kot strokovno zanimivost.

Postopek temelji na elektrolitskem pridobivanju aluminija po indirektni poti iz aluminijevega klorida ($AlCl_3$). Z elektrolitskim razkrojem v elektrolitu navzočega magnezijevega klorida ($MgCl_2$) pridobimo najprej magnezij, ki se raztaplja v tekočem aluminiju. V posebnem prostoru naprave se v zlitino Al-Mg uvaja aluminijev klorid, ki se zaradi navzočnosti magnezija reducira do $MgCl_2$, sprošča pa se aluminij. Magnezijev klorid se vrača v proces. Pri elektrolizi nastaja na anodi klor, ki ga lahko uporabimo za pridobivanje aluminijevega klorida.

KRATEK OPIS NAPRAVE

Napravo sestavlja elektrolitska celica in reakcijska komora. Elektrolitska celica ima notranjo prevleko iz Al_2O_3, anoda je grafitna, za katodo pa služi navaden trgovski aluminij. Elektrolit sestavljajo alkalijske ali zemeljsko alkalijske soli. Najprimernejša sestava elektrolita je 40 % magnezijevega klorida, 30 % litijevega klorida in 30 % natrijevega klorida. Medelektrodni razmik je 20 mm. Gostota toka je 105—110 A/cm². Temperatura, pri kateri se vrši elektrolitski proces, znaša 730—750° C. Ves proces se vodi tako, da koncentracija magnezija v katodnem aluminiju ne preseže vrednosti 13,5 % magnezija.

Aluminij-magnezijevo zlitino vodijo v reakcijsko komoro, kjer z dodatkom čistega aluminija (povratni material) najprej znižajo koncentracijo magnezija na približno 6,12 %. V zlitino take sestave uvajajo skozi tantalove cevi $AlCl_3$ pare. Temperatura taline mora biti med 800 in 950° C. Po uvajanju $AlCl_3$ pade koncentracija magnezija na 0,002 %. Nastali magnezijev klorid se po posebnem kanalu vrača v elektrolitsko celico, kjer se meša z elektrolitom. Del tako pridobljenega aluminija vračajo v proces, del pa po posebnem kanalu odčrpajo.

Žal v omenjenem članku ne navajajo drugih tehničnih podatkov, predvsem energetskih karakteristik, iz katerih bi bilo mogoče potegniti določene zaključke. Zato tega postopka ni mogoče oceniti, niti predvideti, do kolikšne stopnje se lahko razvije v industrijskem merilu.

ALUMINIUM 10/1968
T. M.

ELEKTROLITSKE PEČI

Peči s Söderbergovo anodo imajo lahko anodne kline, vstavljene v anodo, na dva načina:

1. ob strani anode,
2. z vrhnje strani anode.

Prvi način uporabljajo v veliki meri v elektrolizah v Ameriki. Prednost tega načina dovoda toka v anodo je, da je

(Nadaljevanje s 4. strani)

Zato vse več podjetij uvaja za svoje delavce štiritedenski dopust, ki ga izkoristijo vsi v istem času.

Na žalost navdušenje za šport danes ni več tako, kot je bilo nekoč, čeprav je prav ukvarjanje s športom z zdravstvenega stališča najkoristnejša izraba prostega časa.

Glede pojava huliganov menijo zdravniki, da je pri njih napačno govoriti o propadanju duševnosti. Za njihovo nemarnostjo se ne skriva telesna ali duševna zaostalost; nasprotno: oni sploh ničesar ne mislijo.

6. **POMANJKANJE STIKOV:** Pomanjkanje ljubezni in stalnih stikov je glavni vzrok mnogim težavam pri vzgoji otrok. Nekoč so bile krize v puberteti aktivne, danes so pasivne. Starši dostikrat napačno mislijo, da je nežnost z otroki škodljiva za njihov razvoj. Otroci, ki so vzgojeni brez ljubezni, tudi svojih otrok ne bodo mogli vzgajati z ljubeznijo.

7. **MANIJA ZA PILULAMI:** Razen alkoholizma je strast za pilulami glavni medicinsko-socialni problem današnjega časa. Strast za mamili pa še nenehno raste, zlasti pri ženskah in mladini. 80 % zaposlenih žensk, posebej tistih, ki žive same, stalno jemlje sredstva za lajšanje bolečin. Takšna sredstva se v 90 % primerov ne jemljejo samo zaradi bolečin, ampak tudi zaradi tako imenovanih psihosomatskih (duševno-telesnih) bolezni — se pravi zaradi stanj, za katera je treba iskati vzroke v duševnosti človeka. Zakonske težave, razočaranja, ljubosumnost, nepotešene ljubezenske potrebe, pomanjkanje nežnosti, afirmacije, pa tudi dvostranska obremenitev zaposlenih žensk, osamljenost itn. — vse to povzroča duševne napetosti, pa tudi bolečine v glavi, križu, krče v želodcu in črevesju itn. Potem začne ženska jemati tablete, ki naj bi jo rešile bolečin. To polagoma preide v navado in nekega dne spozna, da ne gre več brez tablet.

Mladina jemlje mamila predvsem zato, da bi protestirala proti obstoječemu družbenemu redu. V svetu je vse več mladih, ki uživajo razna dražilna sredstva. Všeč jim je, ker se jim takrat, pod vplivom mamil, »osvobode misli«, izgine občutek lakote, povečajo pa se tudi razne sposobnosti, zlasti seksualne. Nekateri ljudje jemljejo sredstva za spanje, ne da bi sploh vedeli, zakaj ne morejo spati. V privrženosti tabletam vidijo zdravniki značilno bolezen našega časa, ki iz ljudi ustvarja sužnje medikamentov.

Elektrolitske peči

padec napetosti v njej nekaj manjši kot pri anodah z zgornjim dovodom toka (z navpičnimi klini).

Naj navedem nekaj električnih podatkov peči s Söderbergovo anodo enega in drugega tipa:

Peč s stranskim dovodom toka, tok 40 kA:

	Optimalne vrednosti	Dosežene vrednosti	Pripomba
1. Izgube v vodnikih	0,08 V	0,11 V	d = 0,2 A/mm²
2. Padec napetosti v anodi	0,30 V	0,33 V	
3. Padec napetosti v kopeli in v katodi	4,05 V	4,15 V	
4. Padec napetosti zaradi anodnih efektov	0,06 V	0,06 V	
Celotna napetost peči	4,49 V	4,65 V	
Izkoristek toka	86 %	85,5 %	
Spec. poraba energije	15,7 kWh/kg	16,3 kWh/kg	

Peč s stranskim dovodom toka, tok je 80 kA:

	Optimalne vrednosti	Dosežene vrednosti	Pripomba
1. Padec napetosti v vodnikih	0,12 V		
2. Padec napetosti v anodi	0,30 V	0,37 V	d = 1 A/cm²
3. Padec napetosti v kopeli in katodi	3,85 V	4,00 V	
4. Padec napetosti zaradi anodnih efektov	0,09 V		
Celotni padec napetosti v peči	4,36 V	4,85 V	
Izkoristek toka	87 %	86 %	
Spec. poraba električne energije	15 kWh/kg	16,9 kWh/kg	

Peč z navpičnimi klini, tok je 80 kA:

	Optimalne vrednosti	Dosežene vrednosti	Pripombe
1. Padec napetosti v vodnikih	0,15 V	0,19 V	d = 0,4 A/mm²
2. Padec napetosti v anodi	0,43 V	0,54 V	d = 0,69 A/cm²
3. Padec napetosti v kopeli in katodi	3,65 V	3,70 V	
4. Padec napetosti zaradi anodnih efektov	0,12 V	0,12 V	
Napetost celotne peči	4,35 V	4,55 V	
Izkoristek toka	88,5 %	86,5—87,5 %	
Spec. poraba električne energije	14,7 kWh/kg	15,5—15,7 kWh/kg	

(Zeitschrift für Erzbergbau und Metallhüttenwesen.)

R. V.

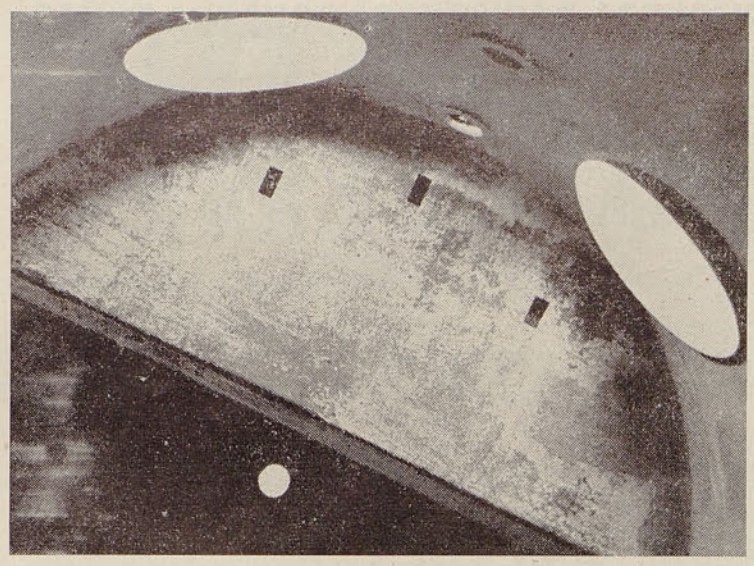

Tuja vesoljska ladja je bila zelo nenavaden podvig (takih ladij ne gradijo niti Rusi niti Američani). Bila je nekakšna kombinacija rakete in letečega krožnika. Na sliki se dobro vidi, kako oko nekega živega bitja opazuje našo raketo »First april«. Naši strokovnjaki bodo imeli prav gotovo težko nalogo, ko bodo ugotavljali, na katerem planetu imajo prebivalci take oči, kot so te na sliki.

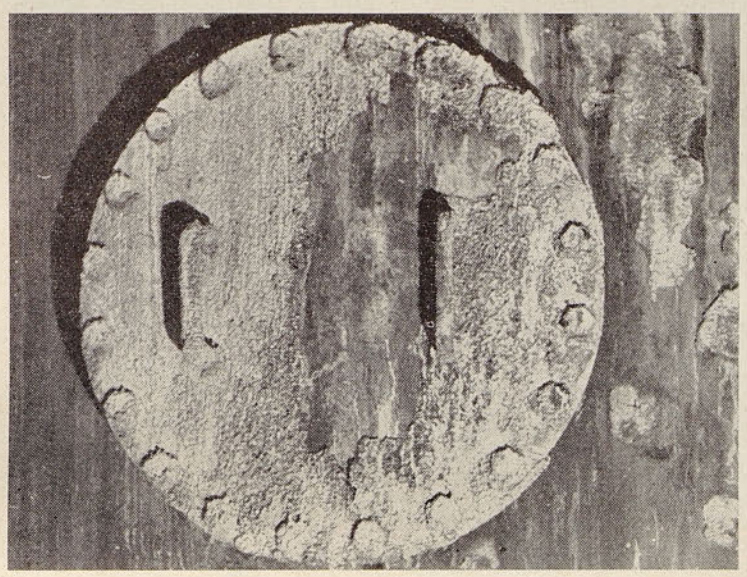

Slika lepo kaže, kako je bilo v vesolju vroče. Baje celo na sejah delavskega sveta, kadar govorijo o dotacijah, temperatura ne naraste tako visoko

Uspešen pristanek vesoljske rakete »Made in Yugoslavia«?

KONČANO JE ENOLETNO POTEPANJE RAKETE »FIRST APRIL« PO VESOLJU. PRIBLIŽUJE SE ZADNJE DEJANJE NAŠEGA VELIKEGA USPEHA V VESOLJSKI TEHNIKI. POKAŽIMO SVOJO DRŽAVLJANSKO ZAVEST IN SE V POLNEM ŠTEVILU UDELEŽIMO SLOVESNOSTI OB PRISTANKU NAŠE PRVE VESOLJSKE RAKETE.

Najbrž se še spominjate, da smo vas lani ob tem času seznanili o izstrelitvi prve jugoslovanske vesoljske rakete. Takrat smo vas v krajšem članku seznanili z vso zgodovino rakete »FIRST APRIL«, povedali pa smo tudi čas in kraj njene izstrelitve. Žal v članku nismo smeli biti preveč obširni (zaradi vojaške pomembnosti rakete). To pa se nam je krepko maščevalo. Izkazalo se je, da je v kolektivu mnogo nevernih Tomažev, ki naši novici niso hoteli verjeti, češ, da jih hočemo naapriliti. Tako je bil polet rakete skorajda anonimen, udeležile so se ga le uradne osebe in bralci, ki so pravočasno spoznali, da je »ALUMINIJ« zelo resen časopis, ki svoje bralce vedno objektivno obvešča. No, izstrelitev je tudi brez firbcev imenitno uspela. Uspelo je tudi enoletno križarjenje rakete po vesolju in lahko smo prepričani, da bo tudi pristanek rakete kar se da uspešen.

Raketa, oziroma robot, ki je bil v njej, je vesoljskemu centru na zemlji (center je bil na Oljski gori pri Dražencih) sporočil kopico zanimivih podatkov. Naj kot zanimivost povemo, da je ves čas poleta za telefonsko zvezo skrbela, in to brezhibno naša telefonska centrala. Vse naprave v »FIRST APRIL« so med poletom delovale zelo dobro. Nekoliko težav je imela raketa le z gorivom, v katerem je bilo precej vode (kot smo že lani povedali so bili dobavitelji goriva gostinci — družbeni sektor).

Konstrukcija rakete je morala premagati visoko temperaturo, ki je nastajala na njenem ohišju med poletom. To se lepo vidi na zunanji strani vrat rakete (objavljamo sliko).

Med poletom se je srečala naša raketa s skoraj vsemi »kolegicami«, ki so jih med tem časom poslali v vesolje Amerikanci in Rusi. Posebno zanimivo pa je bilo srečanje z neznano vesoljsko ladjo (na sliki), katere posadka je par ur iz neposredne bližine opazovala našo raketo.

Kot smo že povedali bomo v naši tovarni lahko opazovali pristanek rakete »FIRST APRIL«. Ta slovesni trenutek bo 1. 4. 1969 ob 15. uri. Torej, pristanek, natančno leto dni po izstrelitvi. To je uspeh, ki se doslej še ni posrečil niti Amerikancem niti Rusom. Raketa bo pristala na prostoru pred sanitarnim poslopjem (v čast tega trenutka in seveda za reklamo naši družbeni prehrani, bo ta dan vsak zaposleni dobil malico po želji — zastonj).

Opozarjamo naše bralce, da razpisuje uredništvo »ALUMINIJA«, nagradni natečaj, ki se ga lahko udeleže vsi fotoamaterji. Prvo nagrado bo dobil bralec, ki nam bo poslal najuspešnejši posnetek rakete ob njenem pristanku. Nagrada je izlet (plača »ALUMINIJ«) v vesolje, ki ga namerava v aprilu organizirati naš sindikat. Vse druge dobre posnetke bo uredništvo odkupilo in bodo objavljeni v »ALUMINIJU«.

UKREPI PROTI ZAVISTI IN SPLETKAM V OBRATU

Odkar pomnimo, je rumena barva znak zavisti in nevoščljivosti, izvor take simbolike je dokazan z rekom »rumen od zavisti«.

Zavist in nevoščljivost nista samo človeku dani že v zibelko, ampak opazimo tudi pri živalih nevoščljivost pri hrani. Vsekakor pa je človek, zahvaljujoč svoji intelektualni sposobnosti dodal te lastnosti k intrigam in hinavščini. Vsakomur je jasno, da posameznik nima priložnosti razvijati takih nagnjenj, ampak je ta možnost podana le v družbi. Šele v človeški družbi se lahko razvijajo nagnjenja in odkloni, kot so: prijateljstvo in ljubezen na eni strani, a zavist, nevoščljivost in sovraštvo na drugi.

OBRAT KOT PLODNA TLA ZA ZAVIST IN INTRIGE

Obrat nudi »idealno« plodna tla za oblikovanje pozitivnih ali negativnih odnosov do sočloveka. Ne le, da dela in živi na malem prostoru precej ljudi, temveč z enakim ciljem — služi si vsakdanji kruh pri istem delodajalcu, sprošča tudi simpatične (povezujoče) ali nesimpatične reflekse. Hierarhična struktura podjetja in lastna želja (ambicija) za socialni prestiž in boljši finančni položaj vsekakor spodbujata bolj k naklonjenosti in sovraštvu, kot pa k oblikovanju prijateljstva. Obrat ni športna arena, kjer se odvijajo »fair tekme«, ampak je tu vprašanje eksistence (obstoja), in ne le delavčeve, ampak često tudi vse njegove družine. Vse to so slabi temelji za ustvarjanje prijateljstva, mnogo bolj ugodni pa za interese skupine in zarote. Napredovanje v podjetju je urejeno z normalno fluktuacijo (smrt, upokojitev, menjava službe), razen pri močni ekspanziji (širitvi) podjetja. Večkrat stavijo svoje upe na prosto delovno mesto isti kandidati in ni čudno, da so osebni odnosi med aspiranti (kdor čaka na službo) slabi — nezdravi. Ko pa prosto mesto zasede neki tretji kandidat, se vsi, ki so odpadli v skupnem razočaranju in nezadovoljstvu često zopet združijo.

KAKO SE ZNEBITI NEZAŽELENEGA SODELAVCA

Delavec je lahko nezaželen (postane nezaželen) v sredini svojih sodelavcev — tovarišev ali od svojega nadrejenega vodje (mojstra, vodje obrata ...). Kako se da takega delavca odstraniti, je za predpostavljenega več načinov.

— Dinamičnemu delavcu bo dodeljen »počasnež« kot zavirač njegove dejavnosti, ki ga pri vsaki iniciativi »blokira«.

— Izbrani žrtvi se naroči delo, ki ni iz njegove stroke ali se le zelo redko pojavi. Delo se zahteva brez zadostnih navodil. Vsak neuspeh pri takem delu je lahko »dokaz« za sankcije.

— Kadar je prizadeti na nižjem vodilnem položaju, je pretirano poudarjanje njegovih dosedanjih zaslug tudi dober način, da ga onemogočimo, še posebej, če k temu dopovedujemo, da je za njegovo zdravje boljše če »nekoliko izpreže«.

— Vodilnega delavca lahko tudi prekomerno obremenjujemo (namerno seveda). Ta način daje dovolj osnove za »utemeljitev«: »Nima pregleda in ni več kos nalogam na tem delovnem mestu«. Vodilne delavce na ključnih položajih v podjetju zelo uspešno onemogočimo, če jih enostavno OBIDEMO. Vsa navodila dajemo njegovim podrejenim mimo njega, da jih prizadeti izve šele od njih. Avtoriteta je šla »po gobe« in tudi uspešno delo. Mnogo teže se znebijo nezaželenega sodelavca njegovi podrejeni. Možnosti so tu mnogo manjše, le če se zainteresirani zberejo pod nekim avtoritativnim naslovom (sindikat, skupnost delavcev, itd.), kar pa zahteva že nekaj razgledanosti na tem področju.

BIROKRACIJA IN POMANJKANJE INICIATIVE — RAKASTA RANA

Dejstvo je, da je birokracija močno zakoreninjena v velikih podjetjih. Odraža se v kupih aktov in papirjev. Vodijo se seznami telefonskih pogovorov (tudi internih), ali se tak pogovor mora naknadno pismeno potrditi in to z več strani. Birokracija se kaže tudi v nameščenskem aparatu, v njegovi hierarhični lestvici in v večnem stremljenju »navzgor«. Nihče ne odloča po svojem prepričanju in razsodnosti, temveč se le zavaruje in bo vedno reagiral tako, kot to pričakuje njegov nadrejeni. Na prvi pogled se zdi, da podjetje deluje od najnižjega do najvišjega po jasno začrtani liniji, v resnici pa v taki atmosferi sploh ne obstaja linija. V takem primeru je vse nameščenstvo neustvarjalno in neproduktivno. Ukrepi proti takemu stanju so uspešni z najemanjem novih sodelavcev. V takih primerih je treba zelo paziti, da se zaradi širšega interesa — vzdušja med sodelavci, pri novih upošteva tudi značaj in ne le strokovna usposobljenost. Strokovna pomanjkljivost se s časom izpopolni in prilagodi delovnemu mestu, neuravnovešen značaj pa bo stanje še samo poslabšal.

Prav posebej je treba pri vodilnih osebnostih paziti na krepost značaja. Strokovna usposobljenost je važna, ne pa edina kvalifikacija za vodilna delovna mesta.

Intrige bomo preprečili le, če bomo pravočasno zavrli in odpravili zavist in hinavščino med sodelavci. Pri napredovanjih bodimo previdni in vse sodelavce, ki gojijo upanje, da bodo ob prvi priložnosti napredovali, pravočasno prepričajmo, da ne morejo zasesti tega delovnega mesta, ampak, da je ta drugi pravi mož za to. Slaba je tolažba, če mu rečemo: »Boš

(Nadaljevanje na 8. strani)

OBČNI ZBOR INDUSTRIJSKEGA GASILSKEGA DRUŠTVA TOVARNE GLINICE IN ALUMINIJA KIDRIČEVO

6. 3. 1969 je bil v restavraciji Kidričevo redni letni občni zbor industrijskega gasilskega društva tovarne glinice in aluminija Boris Kidrič, Kidričevo.

Od 36 aktivnih članov IGD se je občnega zbora udeležilo 31, 5 članov pa je bilo opravičeno odsotnih.

Kot gostje so se občnega zbora udeležili:

predstavniki Industrijskega gasilskega društva tovarne dušika Ruše,

predstavniki Industrijskega gasilskega društva IMPOL Slovenska Bistrica,

predstavniki Industrijskega gasilskega društva TAP Ptuj,

predstavniki Industrijskega gasilskega društva podjetja za popravljanje voz Ptuj.

predstavniki Gasilskega društva Gerečja vas,

predstavniki Gasilskega društva Hajdina,

zastopnik občinske gasilske zveze Ptuj,

zastopnik gasilskega društva Ptuj,

zastopnik milice Kidričevo,

predsednik DS TGA Ivan Gerjovič in

zastopnik UO TGA tov. Franc Kolarič.

Občni zbor je otvoril predsednik društva **Milan Mojzer,** pozdravil prisotne in predlagal dnevni red. Po izvolitvi delovnega predsedstva, overovateljev zapisnika, kandidacijske in verifikacijske komisije so podali poročila predsednik društva **Milan Mojzer,** poveljnik **Andrej Toplek** in predsednik nadzornega odbora **Rudi Arnejčič.**

Po podanih poročilih so občni zbor pozdravili predstavniki Industrijskih gasilskih društev, zaželeli IGD Kidričevo obilo uspehov in v bodoče še tesnejše sodelovanje z njihovimi društvi.

Predstavnik občinske gasilske zveze Ptuj **Graherl** je podelil 7 članom društva spričevala o opravljenem izpitu za izprašanega gasilca. Spričevala so prejeli:

Ivan Škrila,
Franc Drevenšek,
Avgust Šibila,
Jože Škrila,
Franc Lozinšek,
Franc Štefančič in
Franc Godec.

Priznanje stopnje gasilskega podčastnika in spričevalo je sprejel **Ferdo Zupančič.**

V novi upravni odbor društva so bili izvoljeni:

predsednik — Milan Mojzer,
poveljnik — Andrej Toplek,
sekretar — Ferdo Zupančič,
podpoveljnik — Alojz Majcen,
sanitetni referent — Otmar Vedlin,
član — Anton Kokol,
član — Avgust Zemljič.

V novi nadzorni odbor društva so bili izvoljeni:

predsednik — Rudi Arnejčič,
član — inž. Stane Tonejc
član — Tomaž Milošič.

Industrijsko gasilsko društvo TGA šteje danes 36 aktivnih članov. V preteklem letu se je v društvo včlanilo 6 novih članov, od tega 3 mladinci, ki niso člani kolektiva in sicer: **Franc Štefančič, Franc Godec** in **Drago Dodlek.** V začetku letošnjega leta sta se vrnila iz JLA dva mladinca, ki sta že pred odhodom v JLA bila člana društva. To sta **Ignac Milošič** in **Vlado Premzl.** V društvo je sedaj včlanjenih 7 mladincev. Od mladinskega aktiva Kidričevo, ki šteje 150 članov, so samo 4 mladinci člani IGD.

Društvo ima dobro povezavo z občinsko gasilsko zvezo Ptuj in se je vedno udeležilo vaj in tekmovanj, ki sta jih organizirala zveza ali center. Iz teh srečanj so člani društva pridobili mnogo izkušenj, posebno mlajši člani, ki so se teh srečanj udeleževali.

Društvo ima tesno in zelo prijateljsko sodelovanje z gasilci iz »Impola« Slovenska Bistrica in tovarne dušika Ruše. Tradicionalna srečanja gasilcev teh treh društev so letno enkrat v vsakem kolektivu v obliki tekmovanj in velikih vaj na tovarniških objektih. Prav tako ima društvo zelo dobre prijateljske vezi z bližnjimi vaškimi društvi, saj jim vedno pomaga pri izvedbi vaj oziroma jim prihiti na pomoč v primeru požara ali elementarne nesreče.

Nadalje društvo sodeluje še z industrijskimi društvi ptujske občine, to je z Industrijskim gasilskim društvom TAP Ptuj in podjetja za popravljanje voz Ptuj.

Kot operativna enota z večjim ali manjšim številom gasilcev je IGD sodelovalo v naslednjih akcijah:

4. 1. 1968 — požar pri strojnih delavnicah,

17. 1. 1968 — požar v tekstilni tovarni Majšperk,

29. 1. 1968 — v Lovrencu,

13. 2. 1968 — gašenje kablov v hali B na žerjavu,

31. 3. 1968 — gozdni požar v Mestnem vrhu,

31. 3. 1968 — gozdni požar na Stari postaji,

31. 3. 1968 — požar v Apačah (gospodarsko poslopje),

25. 4. 1968 — gozdni požar pri kurilnici v tovarni,

27. 4. 1968 — gozdni požar v tovarni,

15. 5. 1968 — gozdni požar v tovarni,

1. 7. 1968 — požar v Šikolah,

28. 8. 1968 — požar v livarni,

3. 9. 1968 — požar v Jablanah,

29. 9. 1968 — požar v livarni,

21. 10. 1968 — požar v livarni,

26. 12. 1968 — požar v livarni.

Razen teh požarov je bilo v tovarni še najmanj 20 začetnih požarov, ki pa so jih delavci takoj pogasili z gasilskimi aparati. Ti požari so bili v glavnem na elektro zaganjačih, kablih, čistilni volni in gozdni požari ob železniških progah.

Predsednik društva je pozval gasilce, naj bodo še v bodoče vztrajni in požrtvovalni gasilci, ker le tako bodo lahko opravljali nalogo, ki jo družba od njih pričakuje, to je, da bodo varovali našo družbeno in zasebno lastnino. Poudaril je, naj bodo ponosni na humano delo, hi ga prostovoljno opravljajo in naj se še nadalje odzivajo klicu

NA POMOČ!

M

Nadaljevanje s 7. strani

pa pri naslednji priložnosti ti na vrsti.« S tem se čuti šele opeharjenega.

Važen je čas urejanja medosebnih odnosov in medsebojnega zaupanja. Ti se ne uresničijo ob vsakoletnem pogovoru o usposobljenosti in analizah zmogljivosti, še posebej, če se to odvija v obratni menzi in podobnih prostorih. Često govorimo o različnih prihrankih dela (časa) z nabavo novega stroja in pri namestitvi novega sodelavca. Take primerjave se nadaljujejo glede na potrato za tekočo nego stroja ter skrb za človeka — sodelavca. Kako se potem sploh še lahko čudimo, če stroj deluje, sodelavec — kot človek pa odpove.

Podjetju koristi le popolni razvoj sposobnosti vseh sodelavcev. Zavist in hinavščina ne bosta našli plodnih tal povsod tam, kjer se posreči vse delavce zainteresirati pri svojem delu za skupen cilj, za katerega se splača potruditi. K temu sodi brezpogojno tudi prosto izražanje lastnega mnenja. Kdor poskuša svojo kariero doseči s klečeplazenjem in hlapčevskim odnosom, temu je treba takoj dati vedeti, da za take metode ni prostora med nami. Predstojniki naj svoje sodelavce spodbujajo k izražanju lastnih mnenj in naj ne vidijo v njih le izvrševalnih organov. Vsak sodelavec naj se zaveda, da je v podjetju popolnoma enakopraven član kolektiva.

Pri, za sodelavca neugodnih odločitvah, se ne skrivajmo za razne forume ter jim ne podtikajmo »črnega Petra«, da ne bo prizadeti imel na koncu občutka, da ni nihče nič »kriv«.

Povzeto po reviji »Personal« 7/68 -čk-

HUMOR

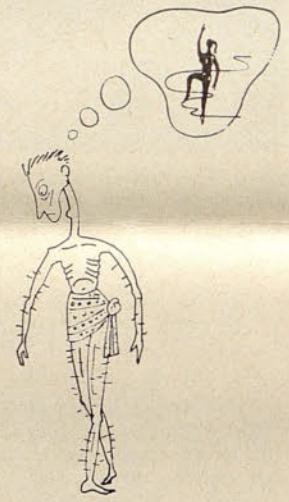

RAZGOVOR V KOPALNICI ELEKTROLIZE

Miha: Franček, zakaj imajo baletni plesalci delovno dobo samo 25 let?

Franček: Veš, Miha, saj plesati ni tako lahko in zato so jim delovno dobo skrajšali.

Miha: Kaj praviš, kako bi pa mi dosegli skrajšano delovno dobo za delovno mesto elektrolizerja?

Franček: To pa ni takšen problem, Miha. DS naj odobri izobraževalnemu centru, naj organizira tečaj za baletne elektrolizerje in bi nato zlahka dosegli to, kar imajo danes baletni plesalci.

(Nadaljevanje s 5. strani)

Tako bi lahko analizirali veliko delovnih mest in ugotavljali nepravilna razmerja tudi v obratih samih. O teh nepravilnostih je bila razprava že na delavskem svetu, bil je sestavljen že termin, ko bi nepravilne odnose popravili, a je do danes ostalo po starem. Pri izdelavi prihodnjega pravilnika o nagrajevanju, na katerem že nekaj delajo, bo treba to popraviti in šteti vse člane kolektiva za enakovredne in potrebne za dosego naših proizvodnih planov. -vec-

Po vsej tovarni televizijske kamere

Slednjič je tudi naša tovarna krepko zaorala po poti napredka. Ni se še povsem poleglo navdušenje ob novici, da je delavski svet načelno že odobril sredstva za elektronski sistem, ko je kot strela z jasnega neba treščila med nas novica, da bomo spet dobili novo moderno pridobitev.

Za kaj v bistvu gre? Že dolgo opažamo in govorimo, da produktivnost pri nas ni taka, kot bi lahko bila. Med vzroki za tako stanje je tudi ne najboljši nadzor zaposlenih. Da bi to nekako izboljšali, smo razmišljali o marsičem. Nekdo je celo predlagal, da bi zgradili eno samo veliko dvorano, v kateri bi delali vsi zaposleni skupaj, tako bi bili drug drugemu najbolj na očeh. S tem bi res odpadli razni očitki, kot na primer zaposlenim na upravi, da med delovnim časom prevečkrat pijejo kavo in klepečejo, in zaposlenim v obratih, da si marsikdo poišče kak miren kotiček, kjer lahko v miru dremucka. Na žalost pa ta predlog ni izvedljiv. Prvič bi vse skupaj ogromno stalo, pojavile pa bi se tudi druge težave. Ena takih težav je na primer ščegetanje po nosu, kateremu bi bili izpostavljeni vsi zaposleni. Uradnike bi ščegetal po nosu dim iz elektrolize, delavce pa vonj po kavici.

No, takih težav bi bilo pri izvedbi zgoraj omenjenega sistema še precej, zato je bilo treba razmišljati o drugačni rešitvi. Prepričani smo bili, da se bo vsa stvar zavlekla, zato je še toliko prijetnejša novica, da bo že v kratkem problem rešen na idealen način. Po vsej tovarni bodo namreč strokovnjaki radia Ptuj postavili kamere, ki bodo samodejno snemale vse, kar se bo dogajalo v kolektivu. Kar bodo posnele kamere, si bo moč ogledati na televizijskih aparatih, ki bodo v vseh obratnih pisarnah in v posebni sobi v upravnem poslopju.

V kamerah pa bodo vgrajene tudi posebne alarmne naprave, ki bodo reagirale na nekatere posebne dejavnike. Tako bodo te alarmne naprave, recimo, zelo občutljive na smrčanje. V takih primerih se bo takoj sprožil poseben magnetofon, ki bo posnel smrčanje (corpus delicti za disciplinsko komisijo), medtem ko bo kamera snemala samo usta in oči smrčuha.

Prav tako bo ta alarmna naprava zelo občutljiva na alkoholne hlape. Kamera bo v takem primeru snemala samo nos lastnika alkoholnih hlapov, in to v barvah.

Zvedeli smo, da bo ves sistem pričel eksperimentalno delati že 1. IV. 1969. Pobudniki tega sistema pričakujejo, da se bo odslej pri nas povečala produktivnost dela najmanj za 50 odstotkov.

— Kaj te je zopet kdo obstrelil?

— Kje neki, to je »darilo« od stroja za peskanje klinov!

— Veš, ta odpisana osnovna sredstva morajo čakati še najmanj deset let, zato da se še bolj starajo. Šele nato jih bodo dali na dražbi v prodajo, s tem da ostane izklicna cena taka, kot je bila pri odpisu.

Zahvala

Podpisani Ivan Širec, zaposlen v DE promet — transport, se iskreno zahvaljujem odboru sindikata TGA in svojim sodelavcem za izkazano denarno pomoč. Dne 26. novembra 1968 je pogorela hiša, v kateri sem stanoval, in s tem vsa moja lastnina za 6-člansko družino.

Še enkrat iskrena hvala in tovariški pozdrav!

Ivan Širec

Zahvala

Ob težki izgubi mojega dragega moža in našega očka FRANCA GOLJATA, se s hčerko iskreno zahvaljujeva vsem prijateljem, znancem in sorodnikom, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti. Prav posebno se zahvaljujeva še godbi na pihala tovarniškega odbora sindikata ter pevskemu zboru DPD Svobode, kakor tudi govornikom za zares pretresljive besede, ki so jih povedali ob odprtem grobu in s tem še bolj dokazali, kako priljubljen je bil naš dragi mož in očka med svojimi tovariši v tovarni. Prav prisrčna hvala tudi vsem darovalcem cvetja ter vsem sosedom in prijateljem, ki so naju s hčerko tolažili v najini neizmerni bolečini. Vsem, ki so mi kakorkoli pomagali še enkrat zares iskrena hvala.

Žalujoča žena Julčka in hčerka Verica!

Zahvala

Ob bridki in prerani izgubi naše drage mame in žene Rozike Vrabl iz Zg. Hajdine se zahvaljujem godbi sindikata TGA Kidričevo, pevskemu zboru DPD Svoboda Kidričevo in svojim sodelavcem, ki so jo prišli kropit ter darovali venec.

Hvala tudi vsem, ki so ob težki izgubi sočustvovali z nami, jo v tako velikem številu spremljali na njeni zadnji poti, darovali vence in cvetje ter nam kakorkoli stali ob strani.

Žalujoči mož in otroci